

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ
ФАКУЛТЕТ ТЕХНИЧКИХ НАУКА

**НОВИ СТАНДАРДИ ЖЕНСКОГ ТЕЛА:
УМЕТНИЧКО ДЕЛО СЦЕНСКОГ ДИЗАЈНА**

ДОКТОРСКИ УМЕТНИЧКИ ПРОЈЕКАТ

Ментор:

Проф. др ум. Татјана Дедић Динуловић

Доц. др ум. Сања Маљковић

Кандидат:

Драгана Пилиповић

Нови Сад, 2022. године

КЉУЧНА ДОКУМЕНТАЦИЈСКА ИНФОРМАЦИЈА¹

Врста рада:	Докторски уметнички пројекат
Име и презиме аутора:	Драгана Пилиповић
Ментор (титула, име, презиме, звање, институција)	др ум.Татјана Дадић Диниловић, редовни професор, Факултет техничких наука, Универзитет у Новом Саду; др. ум Сања Маљковић, доцент, Факултет техничких наука, Универзитет у Новом Саду
Наслов рада:	Нови стандарди женског тела: уметничко дело сценског дизајна
Језик публикације (писмо):	Српски (латиница)
Физички описрада:	Унети број: Страница 108 Поглавља 12 Референци 110 Табела 12 Слика 125 Графикона 0 Прилога 1
Уметничка област:	Сценски дизајн
Ужа уметничка област:	Сценски дизајн
Кључне речи / предметна одредница:	Женско тело, дебљина, стандард, дијагнозе, сценски дизајн
Резиме на језику рада:	Основна тема уметничког пројекта „Нови стандарди женског тела” јесте дебљина, обухваћена уметничким делима, као и тема проблема личне дебљине. У фокус стављам стандардизовање људског тела и облика тела, тј. људске фигуре, желећи да испитам, детаљно истражим и успоставим активан однос према телу жене, нарочито према сопственом телу. Целокупно истраживање као исход има уметничко дело сценског дизајна у форми вишемедијске просторне инсталације, под називом Дијагнозе, које је изведено јавно.
Датум прихватања теме од стране надлежног већа:	26. 5. 2022.
Датум одбране: (Попуњава одговарајућа служба)	
Чланови комисије: (титула, име, презиме, звање, институција)	Председник: др ум. Романа Бошковић Живановић, ванредни професор, Факултет техничких наука, Универзитет у Новом Саду Члан: др ум. Даниела Димитровска, доцент, Факултет техничких наука, Универзитет у Новом Саду Члан: Денеш Дебреи, редовни професор, Академија уметности, Универзитет у Новом Саду Члан/Ментор: др ум. Татјана Дадић Динуловић, редовни професор, Факултет техничких наука, Универзитет у Новом Саду Члан/Ментор: др ум. Сања Маљковић, доцент, Факултет техничких наука, Универзитет у Новом Саду
Напомена:	

¹ Аутор докторског уметничког пројекта потписао је и приложио следеће Обрасце:

5бАУ – Изјава о ауторству;

5вАУ – Изјава о истоветности штампане и електронске верзије и о личним подацима;

5гАУ – Изјава о коришћењу.

Ове Изјаве се чувају на факултету у штампаном и електронском облику и не кориче се са тезом.

**UNIVERSITY OF NOVI SAD
FACULTY OF TECHNICAL SCIENCES**

KEY WORD DOCUMENTATION²

Document type:	Doctoral art project
Author:	Dragana Pilipović
Supervisor (title, first name, last name, position, institution)	Tatjana Dadić Dinulović, Phd in Arts, Full Professor, Faculty of Technical Sciences, University of Novi Sad
Thesis title:	New Standards of the Female Body: Scene Design Artwork
Language of text (script):	Serbian language (cyrilic)
Physical description:	Number of: Pages 108 Chapters 12 References 110 Tables 12 Illustrations 125 Graphs 0 Appendices 1
Artistic field:	Scene design
Artistic subfield:	Scene design
Subject, Key words:	Female body, Obesity, Standard, Diagnoses, Scene design
Abstract in English language:	The main theme of the art project "New Standards of the Female Body" is obesity, as presented in works of art and from a personal perspective. The focus is on standardization of the human body and of body shape, i.e. human figures, in order to investigate, closely examine and establish an active relationship with the female body, especially my own body. The research resulted in a stage design artwork in the form of a multimedia spatial installation called Diagnoze, which was performed publicly.
Accepted on Scientific Board on:	26. 05. 2022.
Defended: (Filled by the faculty service)	
Thesis Defend Board: (title, first name, last name, position, institution)	President: Romana Bošković Živanović, PhD in Arts, Associate Profesor, Faculty of Technical Sciences, University of Novi Sad Member: Daniela Dimitrovska, PhD in Arts, Assistant Professor, Faculty of Technical Sciences, University of Novi Sad Member: Deneš Debrei, Full Professor, Academy of Arts, University of Novi Sad Member/Mentor: Tatjana Dadić Dinulović, PhD in Arts, Full Professor, Faculty of Technical Sciences, University of Novi Sad Member/Mentor: Sanja Maljković, PhD in Arts, Assistant Professor, Faculty of Technical Sciences, University of Novi Sad
Note:	

² The author of doctoral art project has signed the following Statements:

56AY – Statement on the authority,

5BAY – Statement that the printed and e-version of doctoral dissertation are identical and about personal data,

5rAY – Statement on copyright licenses.

The paper and e-versions of Statements are held at the faculty and are not included into the printed thesis.

SADRŽAJ

I UVOD	1
II TEORIJSKO-METODOLOŠKI OKVIR	4
1. Predmet istraživanja.....	4
2. Cilj istraživanja.....	4
3. Metodologija istraživanja.....	5
4. Osnovne pretpostavke	6
III TEORIJSKO ISTRAŽIVANJE - Standardizacija tela i kratak prikaz kroz istoriju umetnosti	7
1. Širi istorijski pregled - od praistorije do 1900. godine	7
2. Uži istorijski pregled - od 1900 do 2020.....	14
3. Zaključak teorijskog istraživanja.....	25
IV KRITIČKA ANALIZA REFERENTNIH UMETNIČKIH DELA I AUTORA	28
1. Umetnici koji su u svom stvaralaštvu koristili kao motiv debelo telo	34
1.1. Fernando Botero Angulo (<i>Fernando Botero Agulo</i>).....	34
1.2. Džon Ajzeks (<i>John Isaacs</i>).....	35
1.3. Rejčel Herik (<i>Rachel Herrick</i>).....	36
1.4. Dženi Savil (<i>Jenny Saville</i>)	38
1.5. Luiz Buržoa (<i>Louise Bourgeois</i>).....	40
1.6. Alis Džibni (<i>Alice Gibney</i>).....	42
V UMETNIČKO ISTRAŽIVANJE	43
1. Crteži iz perioda odrastanja: <i>opsesija Barbikom</i>	44
2. Crteži iz perioda srednje škole i fakulteta: <i>Kako obući Gagu</i>	47
3. Audio-intervju: <i>Mama me tad nije odvela na balet</i>	49
4. Prostorno istraživanje 1: <i>Obesity/Obesi ti</i>	51
5. Prostorno istraživanje 2: <i>Prostor za Miru Stupicu</i>	54
6. Prostorno istraživanje 3: <i>Knjiga standarda</i>	58
7. Prostorno istraživanje 4: <i>Gaga pleše</i>	59
8. Fotografsko istraživanje: <i>Anksioznost – da li sam sve ugasila?</i>	60

VI UMETNIČKO DELO SCENSKOG DIZAJNA <i>DIJAGNOZE</i>	62
1. Narativ i tema	62
2. Prostorni koncept i izražajna sredstva	62
3. Dramaturgija događaja	66
4. Realizacija umetničkog dela <i>Dijagnoze</i>	66
5. Dokumentovanje rada <i>Dijagnoze</i>	73
VII ZAKLJUČAK	83
VIII PERCEPCIJA I RECEPCIJA UMETNIČKOG RADA <i>DIJAGNOZE</i>	84
IX LITERATURA I IZVORI	90
X SPISAK I IZVORI ILUSTRACIJA	97
XI PRILOG	101
XII BIOGRAFIJA KANDIDATKINJE	108

I UVOD

Osnovna tema ovog rada jeste debljina u širem kontekstu, obuhvaćena umetničkim delima, kao i tema problema lične debljine. Epidemija gojaznosti zahvata sve veći deo planete, naročito decu u najosetljivijem dobu a, posebno je to izraženo kod ženskog pola. Ono izaziva frustracije koje loše utiču na psihološko stanje mladih žena.

Prema parametrima medicine, poremećaj ishrane, u konkretnom slučaju *gojaznost*, zvanično je uvrštena u listu bolesti zavisnosti koje se leče. Jedna je od vodećih bolesti civilizacije.

U načelu, u mom slučaju, odnos prema jelu i figuri koji dominiraju u svakodnevnom životu, prelaze u zavisničko i opsesivno stanje koje je danas izraženije više nego ikad. Lista dijagnoza počinje dijagnozom E66 – *Obesitas* / Opšta gojaznost. Pored toga, slede i dijagnoze, nastale kao sled prve: E16, R73, F411, F432, F43.22. Ove šifre me u ovom trenutku određuju u sistemu socijalno-društvenih vrednosti, kao i u medicinskoj nomenklaturi: E66 - Opšta gojaznost, E16 - Poremećaji unutrašnjeg lučenja pankreasa, R73 - Povišen nivo šećera u krvi, F411 - Anksiozni generalizovani poremećaj, F432 - Poremećaj prilagođavanja, F43.22 - Anksiozno-depresivno reaktivno stanje³ i drugo.

U određivanju osnovne teme doktorskog umetničkog projekta polazim od definicije reči *standard*, tj. *standardizacija*, posmatrajući ih kao svođenje više oblika na manji broj tipičnih obrazaca ili utvrđivanje standarda, merila, kao i na prilagođavanje novom uzorku. U fokus stavljam standardizovanje ljudskog tela i oblika tela, tj. ljudske figure, želeći da ispitam, detaljno istražim i uspostavim aktivan odnos prema telu žene, naročito prema sopstvenom telu. U tom kontekstu, posebno mesto pripada temi medicinskih dijagnoza.

U teorijskom delu istraživanja polazim od istorijskog pregleda standarda tela za dati vremenski period, u kojem ispitujem pojavnost muškog i ženskog tela u odnosu na konkretan društveni kontekst. Širi istorijski pregled obuhvata standarde i stereotipe tela, i muškog i ženskog, kroz istorijske periode starog, srednjeg i novog veka. Ovaj pregled odnosi se na relaciju

³ Klasifikacije preuzete prema MKB - Međunarodna klasifikacija bolesti

čovjek - Bog - arhitektura u najširem smislu reči. Drugim rečima, predmet analize je obožavanje Boga u konkretnom periodu, što utiče na prikaz tela „običnog čoveka“ i obrnuto, kao i na prikaz građevine tog perioda. Prikaz tela kroz skulpturu, slike i freske u religijskim objektima, tema je kojom će biti uspostavljena veza u relaciji prikaza Boga i običnog čoveka. Vremenski period koji će biti detaljnije razrađen obuhvaćen je rasponom od 1900. do 2020. godine, razloženo po dekadama.

U teorijskom delu je reč o istraživanju i razumevanju različitih umetničkih praksi u navedenim dekadama, a u odnosu na pitanje kakvo je telo bilo poželjno u datom vremenskom kontekstu, posebno u sferi fotografije, ali i zahvaljujući razvoju drugih medija, kao i tehnologije, čime slike željenog tela postaju sve dostupnije, utičući na različite sfere života.

Teorijski pregled, kao lični odnos prema temi, biće završnica ovog dela istraživanja, predstavljen kroz presek slike tela „danas“, s fokusom na pitanje kako se slika tela, kroz različite medije, naročito društvene mreže, razvija i nameće kao novi vid podele prema novim kategorijama standarda: od fitnes zategnutog, opšte poželjnog savršenog tela, dijeta, *body image*-a i „*new age* filozofija“, do manje grupe koja se epidimijom gojaznosti ili anoreksije i porastom „sledbenika“ izdvojila i izborila za svoja „prava“ kroz *body positive* grupe koje svoje telo treba i moraju da prihvate. Pregledom u vidu tabela i analize medijske slike tela koji uključuju modu, odevanje, različite prostorne standarde, odnos postora i tela kroz dimenzionisanje enterijerskih elemenata, želim da ustanovim određena pravila i ritam prema kojima se bilo koja od ovih odrednica menja, a u skadu s opštim društvenim, socijalnim ili političkim kontekstom.

Kritička analiza referentnih umetničkih radova obuhvata izbor radova umetnika koji su stvarali od vremena posle Drugog svetskog rata do danas, a u čijem stvaralačkom procesu i ishodu prepoznajem, posebno kroz vizuelno čitanje konkretnih radova, problem teme gojaznosti ili anoreksije, kao i veličine tela koje izlazi iz uobičajenog standarda konkretnog vremena. Analizom primene materijala, tekstura, kao i načina prikazivanja tela, ova umetnička dela treba da posluže i kao studije slučaja, ali i kao inspiracija za sopstveni umetnički rad. U istraživanju biram radove koji se bave telom, bilo da su predimenzinisan ili tela koja stare - ali su svakako tela koja izlaze iz okvira *standarda*. Radovi koji su me do sada inspirisali u oblasti skulpture i slikarstva, dela su sledećih autora: *John Isaacs*, *Rachel Herricks*, *Jenny Saville*, *Louise Bourgeois*, *Alice Gibney* i drugi. Kao jednog od značajnijih za razumevanje teme, analiziram Botera (*Fernando Botero Angulo*) - kolumbijskog umetnika koji kroz preuveličane figure u

skulpturama i slikama, stvara poseban jezik i stil „Boterizam“. Druga umetnica je *Rebeca Hariss*, koja kroz istraživanje sopstvenog tela i upotrebom različitih materijala, stvara i konstruiše umetnička dela manjeg formata kroz snagu tekstila.

Umetničko istraživanje strukturiram kroz analizu serije različitih ličnih umetničkih radova, nastalih nesvesno ili svesno. Neki od ovih radova realizovani su kroz prethodne umetničke projekte, neki su rađeni iz lične potrebe i preispitivanja sopstvenog tela i odnosa prema njemu, dok su neki nastali u periodu najranijeg detinjstva, a tretirani su u ovom procesu kao grupa „nesvesnih crteža“ koji su, odgovarajući na „problem“ sopstvenog tela, doveli do same teme i doktorskog umetničkog projekta, kao i do samog umetničkog rada.

Celokupno istraživanje kao ishod ima umetničko delo scenskog dizajna u formi višemedijske prostorne instalacije, pod nazivom *Dijagnoze*, koje je izvedeno javno.

II TEORIJSKO-METODOLOŠKI OKVIR

1. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja doktorskog umetničkog projekta *Novi standardi ženskog tela: umetničko delo scenskog dizajna*, jeste istraživanje, uočavanje i interpretacija standarda tela, posebno, ženskog, u kontekstu savremenog društva, ali i pojedinca, tj. mene. Krajnji rezultat ovog istraživanja je umetničko delo scenskog dizajna pod nazivom *Dijagnoze*, u formi višemedijske prostorne instalacije. Ključne teme istraživanja jesu ispitivanje obrazaca prema kojima društvo posmatra žensko telo, potreba za prilagođavanjem vanstandardnih tela nametnutom uzorku, kao i povezivanje standarda s ključnim temama iz oblasti medicine, tj. ustanovljavanje dijagnoza. Teme proističu iz lične potrebe za uspostavljanjem konstruktivnog odnosa prema nametnutim standardima tela, uspostavljanjem veze između trijade telo-stanje-bolest, i ličnog suočavanja sa sopstvenim telom.

2. Cilj istraživanja

Osnovni cilj doktorskog umetničkog projekta je da kroz teorijsko i umetničko istraživanje, kao i analizu odabranih umetničkih radova relevantnih za temu, uspostavim odnos prema sopstvenom telu i njegovom prihvatanju, bez ideje da time pružim podršku u promovisanju gojaznosti.

Cilj teorijskog dela istraživanja je da ukaže na neophodnost osveščivanja sredine u odnosu na činjenicu da osuda okoline i omalovažavanje gojaznim osobama ne čini dobro, već, naprotiv, pomaže njihovom zatvaranju i povlačenju u unutrašnji svet. Drugačiji tretman gojaznih osoba, tj. diskriminacija, uvodi ove ljude u „začarani krug“ i zatvara doslovno u fizičku izolaciju. Cilj je, dakle, skretanje pažnje neposrednoj okolini, ali i društvu u celini, da osudom gojaznosti samo otežavamo svakodnevno funkcionisanje pojedinca, kao i da, najčešće, okolina nije upućena u zdravstveno i emotivno stanje te osobe. Na sličan način ovo dovodi do toga da marginalizovanjem i diskvalifikacijom gojaznih osoba napravimo još jedan korak napred, poput tretiranja osoba s posebnim potrebama, naročito na teritoriji Srbije.

Cilj kritičke analize referentnih umetničkih radova je da omogući uspostavljanje kompleksne platforme za sopstveno umetničko bavljenje ključnim temama.

Cilj umetničkog istraživanja je da, kroz postavku teme i istraživanje različitih medijskih linija, ukažem na stav da osoba koja je van društveno propisanih i prihvatljivih standarda, ne treba (ili ne sme) da bude osuđivana, marginalizovana i sklonjena u stranu. Posebno važan cilj ovog dela istraživanja, koji kao svoj ishod ima umetnički rad, jeste da ukaže na mogućnost da „drugačije“ osobe ne treba unapred da budu izbačene iz razmatranja njihovih pravih mogućnosti i sposobnosti, posebno jer možda svesno donose odluku da sopstvene dijagnoze (koje nose na sebi) čine vidljivim ili, možda, baš tako žele da izgledaju.

Cilj samog dela scenskog dizajna *Dijagnoze* jeste uspostavljanje posebnog standarda za sopstveno telo, ali i standarda za telo danas - *standarda za sebe*.

3. Metodologija istraživanja

Metodološki okvir doktorskog umetničkog projekta čini istraživački i kreativni deo. Segment rada, posvećen istraživanju, sproveden je na dva plana: teorijskom i umetničkom.

U teorijskom delu istraživanja primenjen je istorijski metod, a zatim urađena komparativna analiza identifikovanih standarda tela kroz istoriju.

U kritičkoj analizi referentnih umetničkih dela primenjena je metoda analize i metoda studije slučaja.

Umetnički stvaralački proces podrazumeva istraživanje sredstava u različitim medijima, tokom dugog vremenskog perioda, da bi na kraju bio preispitan i uspostavljen novi odnos prema sopstvenom telu. Takođe, ovaj deo istraživanja koristi metode primarnog istraživanja u formi audio i video intervjua, kao i analize dosadašnjeg sopstvenog umetničkog rada na temu standarda tela.

Kreativni deo rada je delo scenskog dizajna koje nosi naslov *Dijagnoze*, a osmišljen je kao višemedijska prostorna intervencija koja je izvedena javno.

4. Osnovne pretpostavke

Ovaj rad polazi od osnovne pretpostavke da uvreženo mišljenje i stavovi u odnosu na to da „debelo telo“ jeste lenjo, tromo, zapušteno, markirano kao „masni“ objekat, mogu da budu dovedene u pitanje na mnogo različitih nivoa. Gojazna osoba ima problema na više nivoa, ali je i stigmatizovana od društva, što joj dodatno otežava svakodnevicu. Iz tog razloga joj je teško da obavlja svakodnevne aktivnosti jer nailazi na osude na svakom koraku.

III TEORIJSKO ISTRAŽIVANJE - Standardizacija tela i kratak prikaz kroz istoriju umetnosti

Harmonija nije odsustvo, već ravnoteža između suprotnosti.

Umberto Eko⁴

Analiza ljudske figure, posmatrano kroz vreme, u ovom delu rada odnosi se na period od praistorije do danas, a geografski na deo zapadne civilizacije, čiji smo deo. Detaljni presek vremenske linije odnosi se na period od 1900. do danas. Postavlja se pitanje šta su to bili ideali ženske (i muške) lepote tokom naše poznate i bliže istorije.

Slika 1 i 2: Od praistorije do danas - ili šta se desilo između Vilendorfske venere i Kim Kardašijan, kao idela lepote ženskog tela

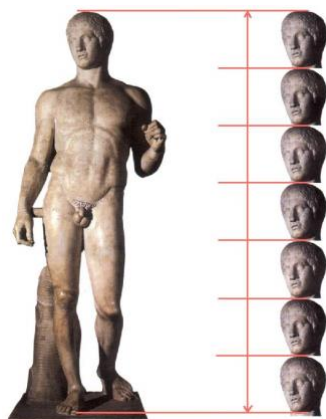
1. Širi istorijski pregled - od praistorije do 1900. godine

Kao paradigma plodnosti, što je i glavni imperativ kada je reč o lepoti i skladu ženskog tela, postavlja se figura iz praistorijskog perioda - Vilendorfska Venera. Statua je napravljena oko 23.000 godina p.n.e, a pronađena 1908. na paleolitskom nalažištu blizu Vilendorfa. Ono što može da se primeti kod ove statue jeste da nema lice, već naglašenu formu frizure, da su joj

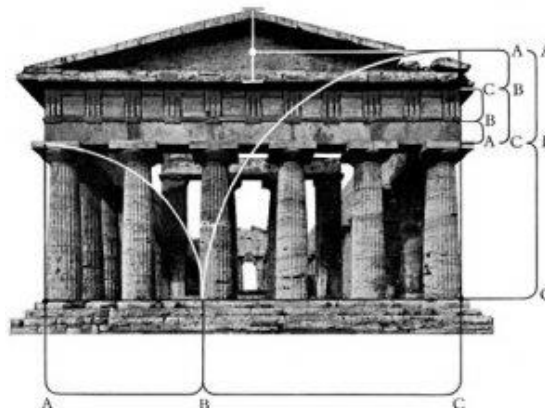
⁴ Eco, Umberto (2004). *Povijest ljepote*. prevela Yanda Miksic, Hena.com, Zagreb

Slika 5: Stauta Kore, V vek p.n.e, s Akropolja, Atina, Grčka (Muzej Akropolja, Atina)

Slika 6: 4 vek p.n.e, Poliklet - Kopljonoša Dorifor

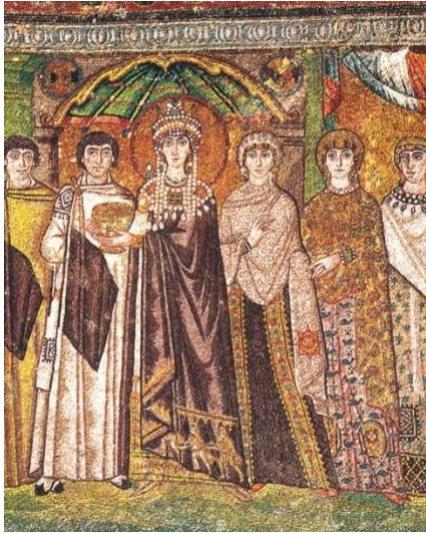
Slika 7: Grčki hram

Osim pravila simetrije, koja je funkcionisala kod grčkih statua, postojao je „čar osmeha“ koji se nije mogao postići simetrijom.

U 4 veku p.n.e. Poliklet izrađuje kip koji se kasnije naziva kanonom, u kom su utkana sva pravila skladne proporcije. Svi delovi tela moraju međusobno da se prilagođavaju proporcionalnim odnosima u geometrijskom smislu: A je u odnosu na B kao što je B u odnosu na C . Kritetrijumi proporcija se menjaju i u skladu s percepcijom gledaoca, tzv. euritmija - „umetnost iluzije“⁷.

Kao što se u Grčkoj proporcija odnosila telo - prema hramu, tako je bilo i u srednjem veku. Telo je izduženo baš kao i sam hram. Odnos proporcija, u srednjem veku, slaže se i u tom smislu što je vera u Boga bila glavna tema, te su vitkost i stremljenje ka visini - ka gore bili podudarni sa geometrijom građevina, dok su u periodu klasične Grčke telo *običnog* čoveka i sam čovek bili glavna tema.

⁷ Umberto Eko: *Povjest ljepote*, str 75.

Slika 8: Carica Teodora i njena pratnja, mozaik, VI vek; na južnom zidu apside, crkva San Vitale, Ravenna, Italija

Slika 9: *The houppe* (kaput fr.) - odeća nalik ogrtaču iz kasnih 1300-ih

Slika 10: *Westminster Abbey*

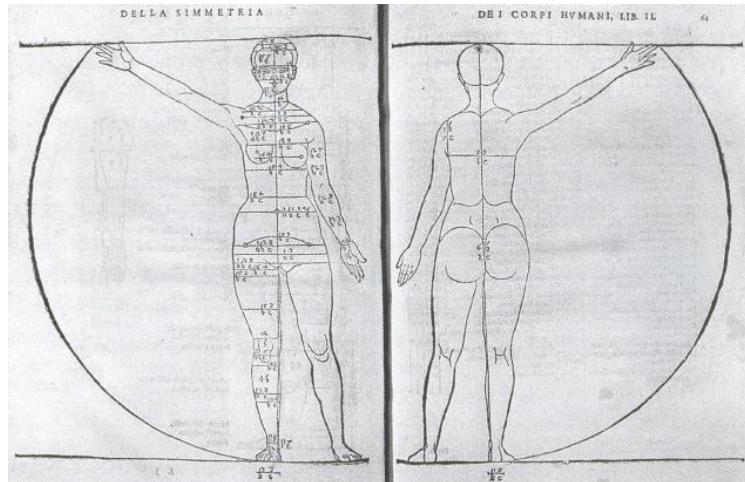
U zrelijoj fazi srednjovekovne misli Toma Akvinski⁸ će reći da je za stvaranje lepote potrebna ne samo odgovarajuća proporcija, već i potpunost (tj. da svaka stvar ima sve delove koji je čine lepom, zbog kojih će se ružnim zvati osakaćeno telo), blistavost – jer ono što se zove lepo jeste ono što ima jasnu boju – i srazmera ili saglasnost. Lepota je međusobna saradnja između stvari, zbog čega pojam „lep“ može definisati uzajamno dejstvo kamena koji, međusobno se podržavajući i pritiskajući, čvrsto drže zgradu. Proporcija je, ipak, metafizički princip koji objašnjava jedinstvo samog univerzuma.⁹

Direrove proporcije tela zasnovane su na strogim matematičkim principima i modulima. Kasnije, u renesansi, proporcija je promenila strogost proračuna, a ideal proporcije počiva, ponovo, na Polikletovom kanonu.¹⁰

⁸ Toma Akvinski (1225. - 1274), italijanski skolastički filozof i jedan od najvažnijih katoličkih teologa.

⁹ Umberto Eko: *Povjest ljepote*, 88.str

¹⁰ Ibid, 81.str

Slika 11; Albrecht Direr, Antropometrijska slika, iz "O simetriji ljudskih tijela", 1591.

U periodu renesanse telo je svedeno, čovek je u prvom planu - čovek je Bog - *Uomo universale*. Žensko telo je stameno i jako, korpulentno, velikih stomaka, širokih bokova, kao u klasičnoj Grčkoj i Rimu.

Slika 12: Rađanje Venere, Sandro Botičeli

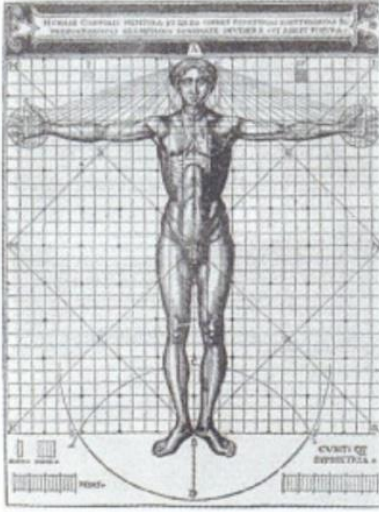
Slika 13: Proleće, Sandro Botičeli

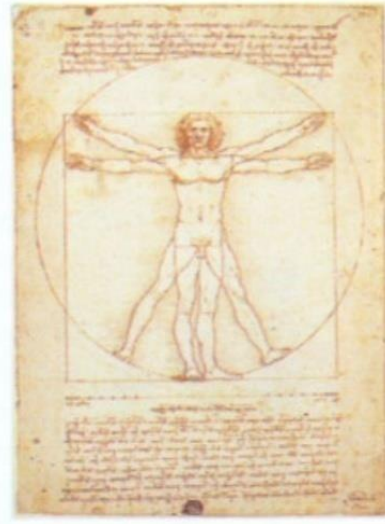
Slika 14: Santa Marija del Fiore - detalji na fasadi

Kasnije će Vitruvije pogodnije da izrazi proporcije tela, u razlomcima, u odnosu na celu figuru: lice mora biti $1/10$ ukupne dužine, glava $1/8$.¹¹ Potom će Leonardo da Vinči napraviti najčuveniju skicu sa beleškama proporcija ljudskog tela, na osnovu upravo ove Vitruvijeve skice.

¹¹ Umberto Eko: *Povjest ljepote*, 74.str

Slika 15: Vitruvijski lik, iz C. Cesariano, *O delu Lucija Vitruvija Poliona: O arhitekturi*, 1521, Milano, Biblioteca nazionale Braidense¹²

Slika 16: Leonardo da Vinči, *Šema proporcija ljudskog tela*, oko 1530, Firenca, Galleria dell'Accademia¹³

Iz perioda barokne umetnosti za potrebe ove analize izdvajaju se i dva slikara - holandski barokni slikari Rembrant i Rubens. Oba u slikarskom opusu često prikazuju korpulentna gola tela. Dok Rembrant pokazuje nežno osvetljeno nago puteno telo, kod Rubensa je to na ivici ružnoće, a telo je na granici oblika i pojavnosti u odnosu na tipično žensko telo - pregrubo je i jako. Preterivanje, jedna od karakteristika baroknog perioda, očituje se na ovoj Rubensovoj slici.

Slika 17: Rembrant

Slika 18: Rubens

Slika 19: San Carlo alle Quattro Fontane

¹² Umberto Eko: *Povjest ljepote*, 81.str

¹³ Ibid 81.str

Slika 20: Jean Auguste Dominique Ingres - Jovanka Orleanka

Slika 21: Jacques-Louis David - Zakletva Horacijeva

Slika 22: Brandemburška kapija

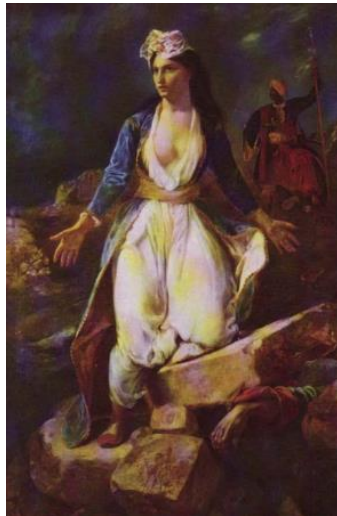
Neoklasicizam predstavlja oživljavanje grčke i rimske klasične umetnosti. Jaka, snažna žena - u oklopnom odelu, poput Jovanke Orelanke ili krupna, a opet putena, kao na slici *Zakletva Horacijeva*.

Godina 1800. i period realizma predstavlja čuvena slika *Sloboda predvodi narod* - Ežena Delakroa - njome je prikazano žensko telo koje ne označava samo nešto apstraktno, nešto što zapravo društveno ne postoji, neku bezimenu ženu, već svaku ženu od mesa i krvi, hrabriju od svih. Njen dotadašnji život menja njena revolucionarna odluka, i stoga je možda smisleno interpretirati „antički“ boju njene haljine. Ona je probuđena žena, s novim zahtevima za novi položaj u društvu, za šta je odbacivanje prošlosti, kolektivne i individualne, nužno.¹⁴

¹⁴ <https://pescanik.net/sloboda-predvodi-narod/> - preuzeto 28.jul 2022.

Slika 23: 1830. Sloboda predvodi narod - Ežena Delakroa

*Slika 24: 1827. Grčka izdiše na ruševinama
Misolongija*

Slika 25: Antička statua

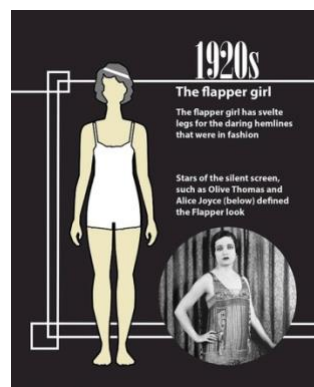
2. Uži istorijski pregled - od 1900 do 2020.

Pojava fotografije ubrzala je proces stvaranja mita o jedinstvenom idealu ženskih proporcija figure. Za proteklih stotinu godina velikom brzinom su se menjali oblici tela: od stuka oblika pešćanog sata do ravnog struka, i obrnuto. Sledi pregled po dekadama na koji način i kojom brzinom se telo vizuelno menjalo:

Izgledi ženskog tela kroz dekad	Analiza ženskog tela kroz dekad	
 <p data-bbox="345 751 435 783">Slika 26</p>	<p data-bbox="524 342 1430 653">Tokom 1890-ih Čarls Dejna Gibson¹⁵ (1867–1944) stvorio je „Gibsonovu devojku“, živahan, novi ženski ideal, vizuelno otelotvorenje onoga što su pisci tog perioda opisali kao „nova žena“. Od 1890-ih do Prvog svetskog rata, glamurozna Gibsonova devojka postavila je standarde za lepotu, modu i manire, donoseći svom kreatoru profesionalni uspeh¹⁶.</p> <p data-bbox="524 688 1430 835">Telo je bilo oblika slova „S“, koje se postizalo superčvrstim korsetom. Gibsonova devojka je raspustila svoju dugu kosu s vrha glave i nosila je dugu ravnu suknju i košulju s visokom kragnom.</p> <p data-bbox="524 871 1430 961">Najpoznatija glumica i Gibsonova devojka je <i>Camille Clifford</i>, uz <i>Evelyn Nesbit</i>, „umetnički model“ i glumicu u mjuziklima.</p>	
	 <p data-bbox="618 1423 873 1497">Slika 37: Oblik tela Gibsonove devojke</p>	 <p data-bbox="1040 1423 1344 1455">Slika 38: Gibsonove devojke</p>

¹⁵ Čarls Dejna Gibson (Charles Dana Gibson) -američki ilustrator. Objavljivao je svoje ilustracije u časopisu Life i drugim važnijim nacionalnim publikacijama više od 30 godina, postavši urednik 1918. i kasnije vlasnik časopisa. preuzeto 30.jul 2022

¹⁶ <https://www.loc.gov/exhibits/gibson-girls-america/> preuzeto 30.jul 2022

Slika 27

Flappers - mlade žene s novim idejama o tome kako da žive - odvojile su se od viktorijanske slike ženstvenosti. Prestale su da nose korsete i izbacile slojeve odeće da bi olakšale kretanje, šminkale su se i skratile kosu i eksperimentisale s vanbračnom seksualnošću, stvarajući koncept zabavljanja. Otrgnuvši se od konzervativnih viktorijanskih vrednosti, flappers su stvorile ono što su mnogi smatrali „novom“ ili „modernom“ ženom. Ideal su bile vitke noge i nosile su kraće suknje, do kolena, što se tada smatralo vrlo kratkim, nakon Gibsonovog tipa devojke u dugim suknjama.¹⁷

Kućni poslovi održavali su vitku liniju tadašnjih devojka. Vreme je bilo teško, rat i glad vladali su u nekim delovima Evrope. Bogatije žene kaloričnije su se hranile i nisu radile kućne i teške poslove, te su se u časopisima pojavile dijete i saveti kako da smršaju.¹⁸ Kako su vitka ženska tela počela da se pojavljuju u časopisima sredinom 1920-ih, prema nekim studijama, epidemija poremećaja u ishrani takođe se pojavila među mladim ženama.¹⁹

Zvezde tadašnjih nemih filmova bile su američke glumice *Alice Joyce* i *Olive Thomas*.

Slika 39. Alice Joyce

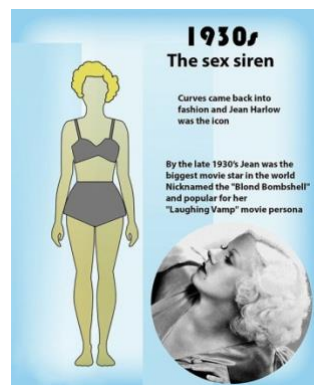

Slika 40. Olive Tomas

¹⁷Only Yesterday An Informal History Of The Nineteen Twenties, Frederick Lewis Allen,1957 preuzeto 30.jul 2022

¹⁸ <https://www.dailymail.co.uk/femail/article-2913285/How-shape-perfect-body-changed-100-years.html> preuzeto 30.jul 2022

¹⁹ <https://edition.cnn.com/2018/03/07/health/body-image-history-of-beauty-explainer-intl/index.html> preuzeto 30.jul 2022

Slika 28

Tridesetih godina prošlog veka obline su se vratile u modu i žene su se usudile da otkriju ramena. Prema članku iz *Life* magazina 1938. godine, „idealna“ žena je imala vrat od 12 inča (30cm), butine od 19,5 inča (49,5cm) i zglobove od 6 inča (15.2). Savršena figura iz 1938. mora da ima obline, ali se razlikuje od savršene figure iz prošlih decenija u odnosu obline i pravih linija. Sada, međutim, idealna figura mora da ima okrugle, visoke grudi, tanak struk, i nežno zaobljene bokove, navodi se u članku.²⁰

Odnos grudi i struka smanjio se za 60%, a podatak, objavljen u časopisima, direktno je uticao na to da masovni mediji igraju ulogu u promovisanju vitkog standarda telesne privlačnosti koji je moderan među ženama. Kroz ovaj standard, kako se navodi, promovišu se i poremećaji u ishrani.²¹

Jean Harlow i *Veronica Lake* bile su filmske glumice i ikone tog perioda.

Slika 41: Jean Harlow

Slika 42: Veronica Lake

²⁰ <https://www.goodhousekeeping.com/beauty/a32787/ideal-woman-body-type-1930s/> preuzeto 30.jul 2022

²¹ <https://edition.cnn.com/2018/03/07/health/body-image-history-of-beauty-explainer-intl/index.html> preuzeto 30.jul 2022

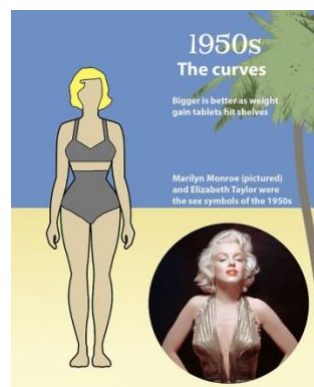
Slika 29

U ovoj dekadi odnos struka i grudi se vratio, povećavši se za trećinu. Preplanula koža je prvi put u modernoj istoriji doživljavana kao simbol pripadnosti visokoj klasi. Drugi svetski rat gurnuo je svet u još jednu brzu promenu, napravivši veliki korak ka modernijem načinu života, i donevši novi pogled na ulogu žene u porodici i društvu. Zbog ratnih dešavanja, žene su najčešće nosile takozvanu *utilitarnu* odeću. Fokus više nije bio na glamuru i ženstvenosti, već je nova vrednost bila u funkcionalnoj i praktičnoj odeći ²².

Slika 43: radno odelo

²² <http://www.idealstyle.com/blog/beauty-ideal-over-the-decades-part-9-the-40s> preuzeto 01. avgust 2022.

Slika 30

U neizvesnim vremenima nakon završetka Drugog svetskog rata, tradicija i konzervativne vrednosti su se uveliko vratile. Dok su se muškarci vraćali iz rata na svoje poslove, žene su ostavile radnu odeću i osetile potrebu (moda je to nalagala) da ponovo budu ženstvene. Posle dugog i skupog rata, prodaja je ojačana reklamama koje su ilustrovale šta treba kupiti da bi žena postala bolja, srećnija i poželjnija, pre svega supruga. Tako je stvoren i promovisan imidž glamurozne žene iz 50-ih, sposobne da obavlja sve kućne poslove.²³

Bio je popularan puniji tip tela, poput modela i glumice Merlin Monro. Odnos struka i grudi je ponovo opao. Bila je popularna i glumica Odri Hepbern kao svojevrsna najava za ideal figure sledeće dekade.

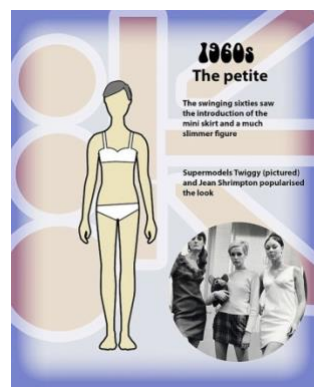

Slika 44 Merlin Monro

Slika 45 Odri Hepbern

²³ <http://www.idealstyle.com/blog/beauty-ideal-over-the-decades-part-8-the-50s> 01. avgust 2022.

Slika 31

Idealno telo u ovoj dekadi slično je onom 1920-im, s ravnim strukom i vitkim nogama.

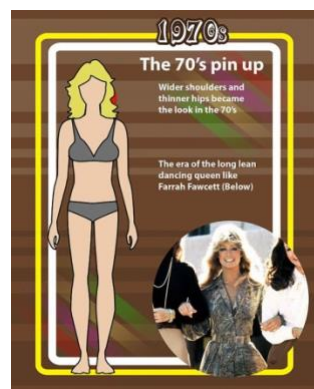
Poznata manekenka ovog perioda je bila Lesli Loson - *Twiggy* koja je diktirala standard tadašnje lepote.

U ovom periodu počinje da se rađa pokret borbe za prava žena. Telo žene je „oslobođeno“. Međutim, to je bila zabluda jer telo žene se više nije stiskalo u korsetima, ali je pratilo modu mladog i mršavog tela, čemu su mediji i društvo imali veliki uticaj. Učestalost anoreksičnih slučajeva se povećao, kao i porast slučajeva hospitalizacije zbog poremećaja u ishrani.²⁴

Slika 46: Model Tvigi

²⁴ <https://edition.cnn.com/2018/03/07/health/body-image-history-of-beauty-explainer-intl/index.html> 01. avgust 2022.

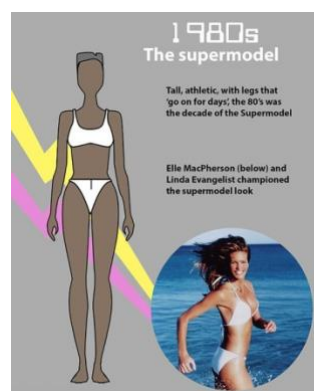

Slika 32

Šira ramena i uži kukovi, raspustena kosa i preplanuli ten bili su slika tela 1970-ih. Minimalna šminka i atletske izgled tela²⁵. *Farrah Fawcett* bila je ideal te dekade.

Slika 47: Fara Fosit

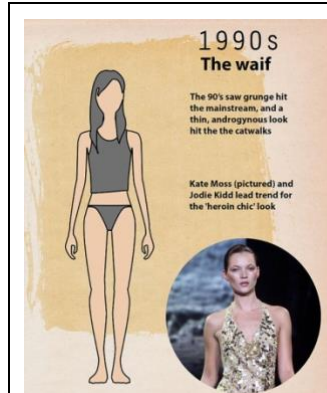
Slika 33

Atletske izgled postao je popularniji 80-ih godina prošlog veka. Vitke žene smatrane su neverovatno privlačnim. „Čvrsto telo“, poput Džejn Fonde, simbolizuje idealan tip tela 80-ih.

Slika 48: Džejn Fonda

²⁵ <http://portfolio.newschool.edu/wangy134/2016/10/03/ideal-body-types-throughout-the-history/> 02.avgust 2022.

The waif izgled bio je veoma popularan 1990-ih. „Heroin šik“ izgled, koji je donela kampanja *Calvina Kleina* 1993. godine, definisao je modnu figuru 90-ih godina: bleđa koža, uglavna struktura kostiju i izuzetno tanki udovi. Ovo je bila i dekada lansiranja supermodela.

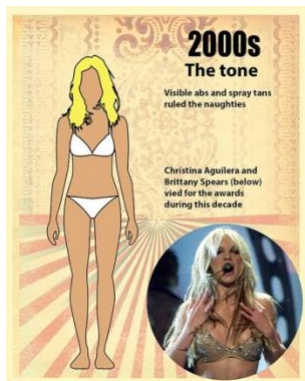
Slika 34

Slika 49: Kate Mos

Slika 50: supermodeli

Slika 35

Do 2000. godine, oblik tela kruške postao je još izraženiji kod oblika tela, s prosečnim obimom struka koji je narastao za četiri inča u 20 godina²⁶. Najveća promena 21. veka bila je seksualizacija. Žene su podsticane da budu nezavisne, mladalačkog izgleda, ali i da istovremeno budu seksualno oslobođene i ambiciozne (uticaj serije „Seks i grad“).

Mnogi su se okrenuli ugradnji silikona, lažnom tenu i ekstenzijama za kosu, kako bi postigli „besprekoran izgled dive“. Sredinom 2000-ih umetnice poput Bijonse i Dženifer Lopez postale su slavne zbog zdravih oblina. Njihov izgled olakšao je podjednako privlačnost nekoliko etničkih grupa, jer je više žena moglo da se identifikuje s njima. Početkom 2000-ih, silueta je bila veoma vitka. Ova dekada, sa svim nedostacima, stvorila je osnovu za ideal tela i interpretaciju trenda koju danas imamo. Granica između izjednačavanja i objektivizacije nikada ranije nije bila tako zamagljena, i bila je to prvo pravo buđenje u shvatanju koliko štetna može biti nerealna slika tela.²⁷

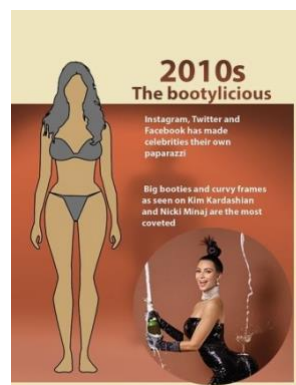
Slika 51: Bijonse

Slika 52: Serija seks i grad

²⁶ <https://www.dailymail.co.uk/femail/article-2913285/How-shape-perfect-body-changed-100-years.html> 02.avgust 2022.

²⁷ <http://www.idealstyle.com/blog/beauty-ideal-over-the-decades-part-3-the-2000s> 02.avgust 2022.

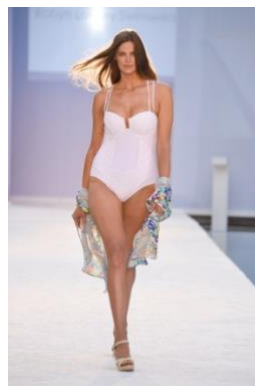
Slika 36

Dekada *Prihvatanja različitosti*

Od početka 21. veka došlo je do pomeranja u stavovima vezanim za idealni tip ženskog tela, idući ka slavljenju različitih tipova tela u medijima i modi. Čini se da je taj trend u korelaciji s upotrebom društvenih medija, gde svakodnevni korisnici na mreži predstavljaju različite tipove. Naravno, društveni mediji mogu nekim tinejdžerima dati negativnu sliku o telu. Istraživanje *Common Sense Media* pokazalo je da više od četvrtine tinejdžera koji su aktivni na mreži, brine o tome kako izgledaju na objavljenim fotografijama.²⁸

S druge strane, uspon društvenih medija omogućio je običnim ženama da slave obične tipove tela.

Godine 2015, Robin Loli postala je prvi *plus-size* model. U 2016, modni dizajner Kristijan Siriano predstavio je pet *plus-size* modela u svojoj reviji tokom Nedelje mode u Njujorku. Iste godine, kompanija za proizvodnju igračaka *Mattel* debitovala je s linijom Barbi lutaka koje prikazuju različite tipove tela, uključujući obline.²⁹

Slika 53: Robin Loli

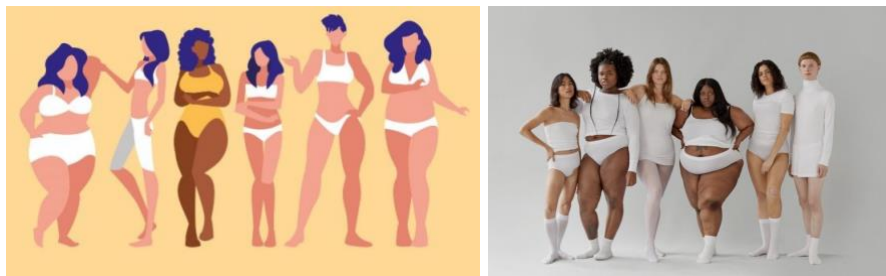

Slika 54: Inkuzivne lutke

²⁸ <https://edition.cnn.com/2018/03/07/health/body-image-history-of-beauty-explainer-intl/index.html> 02.avgust 2022.

²⁹ <https://edition.cnn.com/2018/03/07/health/body-image-history-of-beauty-explainer-intl/index.html> 02.avgust 2022.

2020 - 2022

Slika 55 i 56: Svi tipovi tela

Period pandemije virusa korone, zbog izolacije i manjeg kretanja, još više je doprineo tome da se epidemija gojaznosti proširi. Poslednjih godina ovaj problem tretira se vrlo ozbiljno. Uključuju se i razne kampanje, poput *Dove* kozmetike, koja u svojim reklamama prikazuje različita „stvarna“ ženska tela, sa obešenom kožom, strijama, celulitom, svim što krasi jednu prosečnu žensku osobu. Time poručuju da je u redu biti takav kakav jesi i da nije samo vitko telo ono što je prihvatljivo.

Tabela 1: Analiza ženskog tela kroz dekadu

3. Zaključak teorijskog istraživanja

Kroz tabelarni pregled možemo videti kako se hronološki menjalo žensko telo tokom poslednjih 100 godina. Poslednje rubrike tabele su naročito interesantne jer dovode u pitanje koji je to današnji zadovoljavajući standard ženskog tela?

Gojaznost kao hronična bolest sa jasno definisanim patološkim posledicama stara je manje od jednog veka. Oskudica hrane tokom većeg dela istorije dovela je do konotacije da je biti debeo – dobro. To se očituje u umetnosti, literaturi i medicinskom mišljenju tog vremena. Tek u drugoj polovini devetnaestog veka debljina je počela da se stigmatizuje iz estetskih razloga, a u dvadesetom veku prepoznata je njena povezanost s povećanom smrtnošću.³⁰

Složeni odnos prema svom telu sastoji se od mnogo različitih komponenti percepcije, stavova i ponašanja. Negativan odnos može izazvati niz negativnih ishoda, kao što su depresija i anksioznost, rizik od samoubilačkih misli, nisko samopoštovanje, upotreba i zloupotreba

³⁰ <https://www.ackdjournal.org/article/S1548-5595%2806%2900106-6/fulltext> - preuzeto 02.avgust 2022.

alkohola i droga, smanjena fizička aktivnost, gubitak seksualnog nagona, stres, društvena izolacija, smanjena motivacija za traženje pomoći, perfekcionistačke tendencije, negativne misli koje se ponavljaju.³¹

Problem sa „slikom tela” (*body image*) danas je veći nego ikad. Jedan je od najjačih faktora rizika za razvoj poremećaja u ishrani. Bilo da se radi o anoreksičnom ili bulimičnom obrascu ponašanja, ono donosi mnoge probleme, naročito mladim ljudima.

Postoji toliko mnogo različitih elemenata imidža tela. Moramo da razjasnimo šta svaka od ovih komponenti znači³², a od kojih se za potrebe ovog istraživanja izdvaja *telesna dismorfija*. Dismorfofobija ili telesna dismorfija je ozbiljan psihički poremećaj, koji karakteriše doživljaj obolele osobe da su delovi njenog tela neadekvatni, deformisani, ružni, iako je u realnosti nedostatak koji preokupira osobu zapravo jedva vidljiv ili čak i ne postoji. Telesni dismorfni poremećaj je zaokupljenost umišljenom ili malom estetskom manom koja izaziva značajnu uznemirenost ili ometa društveno, profesionalno ili drugo delovanje. Telesni dismorfni poremećaj obično započinje tokom adolescencije, a čini se da se s jednakom učestalošću pojavljuje i kod muškaraca i kod žena.³³

Mladi su i najizloženiji medijima, koji negativno plasiraju sliku tela za većinu mladih. Mediji su puni promovisanja nerealnih ideala o tome kako muškarci i žene treba da izgledaju da bi se smatrali privlačnim. Posledica ovoga je da će ovi ljudi uložiti velike napore da pokušaju da ostvare ovaj nerealan ideal, uključivanjem u štetna ponašanja kontrole telesne težine, poput

³¹ https://breakbingeeating.com/body-image-statistics/#What_is_Body_Image preuzeto 05.avgust 2022.

³² **Nezadovoljstvo telom:** opšte nezadovoljstvo svojim telom ili njegovim delovima. **Precenjivanje težine/oblika:** bazirate se na to ko ste kao osoba skoro u potpunosti na osnovu toga kako izgledate ili šta vam govori broj na vagi. **Preokupacija telom:** opsesivno razmišljanje ili razmišljanje o tome koliko je vaše telo teško ili kako izgleda. **Provera tela:** više puta proveravate svoju težinu i oblik, putem ponašanja kao što je samovaganje, zurenje u ogledalo, upoređivanje sa drugima ili štipanje delova tela, da biste procenili masnoću i mišiće. **Izbegavanje imidža tela:** izbegavanje situacija koje mogu izazvati zabrinutost za vaše telo, kao što je odbijanje da budete vagani, nošenje široke odeće kao vid „prerušavanja“ ili prekrivanje ogledala. **Osećaj ugojenosti:** somatski osećaj da nosite više masti od onoga što zaista imate, bez obzira na stvarnu telesnu masu. **Strah od debljanja:** iracionalni, nelogični i štetni strahovi da dobijate na težini. **Tanko-idealna internalizacija:** prihvatanje uverenja da će vas mršavost učiniti srećnim, popularnim ili uspešnim. **Mišićna dismorfija:** poremećaj slike tela koji se sastoji od suštinskog verovanja i straha oko nedovoljne mišićavosti i istovremene težnje za većom mišićnom masom. <http://www.msd-prirucnici.placebo.hr/msd-prirucnik/psihijatrija/somatoformni-i-umisljeni-poremecaji/tjelesni-dismorfni-poremecaj> preuzeto 05.avgust 2022.

³³ <http://www.msd-prirucnici.placebo.hr/msd-prirucnik/psihijatrija/somatoformni-i-umisljeni-poremecaji/tjelesni-dismorfni-poremecaj> preuzeto 05.avgust 2022.

ekstremne dijete, ili uzimanja steroida, laksativa i diuretika. Sva ova ponašanja imaju potencijal da izazovu ozbiljan poremećaj u ishrani.³⁴

Kroz teorijsko istraživanje pokazalo se da nikada u istoriji problem poremećaja slike tela nije bio izraženiji. Ovaj fenomen je relativno mlad i ovim radom su samo osvećene činjenice za bavljenje ovom temom u smislu ličnog narativa, a i kod šire publike.

Osudom nekog ko je anoreksičan ili gojazan samo stvaramo još veću stigmu tim ljudima. Ovim radom je, bar u delu koji je publika videla u radu *Dijagnoze*, postignuta osvešćenost i podignut nivo praga tolerancije, gde je ukazano na to da je svako telo *standard za sebe*.

³⁴ https://breakbingeeating.com/body-image-statistics/#What_is_Body_Image preuzeto 05.avgust 2022.

IV KRITIČKA ANALIZA REFERENTNIH UMETNIČKIH DELA I AUTORA

Mnogi autori bavili su se temom gojaznosti, telom i pojavnošću njegovog nestandardnog oblika. Međutim, istakli su se oni koji su na ličnim primerima istraživali svoje „viškove i nedostatke“. U ovom uvodnom delu analize želela bih da prikazem dva veoma različita pogleda na telo žene. S jedne strane, Rebeka Haris se bavi svojom debljinom i viškom kilograma i kože, dok je sa druge, po istom principu, ali sa svojim nedostatkom kilograma i anoreksijom, umetnica Marina Marković. Nakon toga, dalji prikaz umetničkih radova posvećen je radovima u kojima umetnici kao motiv koriste debelo telo.

Rebeca Hariss se kroz rad, osim svojom ličnom, bavi i univerzalnim temama gojaznosti. Ona je umetnik, saradnik, istraživač i edukator iz Kornvola u Engleskoj. Koristi tekstil kao osnovni jezik izražavanja, gde navodi da priroda tekstila ima za cilj da komunicira više od slike, povezujući se direktno s našim telom i sopstvenim iskustvima. Navodi da: *Tamo gde se tekstil koristi kao prikrivajući veo, ja ga koristim da otkrijem; otkrivanje univerzalnih proživljenih iskustava kroz biomedicinska, psihosocijalna i feministička istraživanja.*³⁵

Slika 57: Rebeka Haris

Godine 2012, kada je postavljala svoj magistarski rad, otkazala je zahvat podvezivanja želuca, i tada je u njenim radovima počela da se iskazuje pojačana svest o odbačenom telu. Njeno telo se često koristi kao osnova istraživanja, usvajajući autoentografski pristup koji govori o univerzalnim, ne samo o biografskim pitanjima. Suptilna slojevita značenja i interpretacije

³⁵ <https://rebecca-harris.com/about.html> preuzeto 15.jul 2022.

njenih kratkih konstrukcija nude autonomna umetnička dela kroz snagu tekstila. Razvučene, manipulisane, izvajane ili vezene tkanine mesta su za saopštavanje njene poruke. Metod njenog rada nije samo „razmišljanje kroz izradu“, već i multidisciplinarno kolaborativni model istraživanja, zasnovanog na umetnosti.³⁶

Njena magistarska teza „Opskurni objekti gojaznosti“ (*Obscure Objects of Obesity*), kroz pregled umetničke prakse, prikazuje diskurs o predstavi debelog tela kao devijantnog, tela koje treba kontrolisati, ograničiti i rekonstruisati, da bi se postigla odgovarajuća normativnost (standard). Projekat se razvio iz naglašene svesti i straha o svom telu, a sve je bilo podstaknuto planiranim podvezivanjem zeluca 2012. Svoju strepnju iz vremena pre operacije kanalisala je u kreativnost, radeći na umetničkim delima. Istupila je kao „debela žena“ i krenula da radi na projektima koji su podrazumevali promenu tela pri gubitku težine, u psihosocijalnom i fiziološkom smislu. Uzimala je predmete koji su metaforički upućivali na izgled delova ljudskog tela.

Skulpture iz ove publikacije govore o složenim brigama, stanju napona, stalnog antagonizma, nerealnih očekivanja nesavršenog tela. Rad Rebeke Haris je politički, relevantan je za normalne ljude i otelotvoruje, čak i pojačava, kolektivne neizrečene strahove.³⁷

U saradnji s profesorom mikrobiologije Majkom Vilsonom, radila je na vizuelizaciji mikroba koji nastaju na koži. Umetničko delo je stalno izloženo u okviru *Projekta Eden, Symbiosis*, Kornvol.³⁸

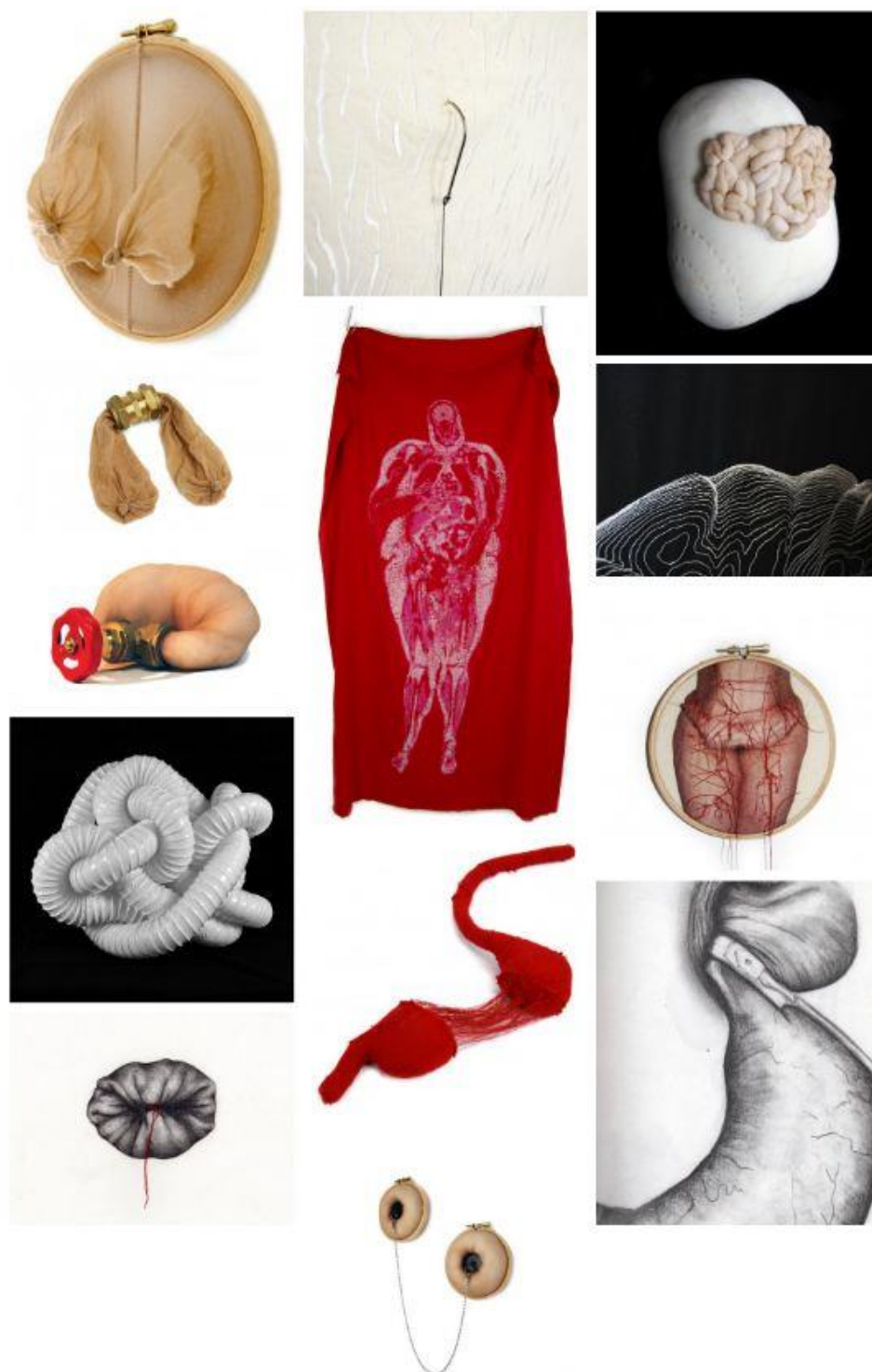
Naša tela su ogromna mikrobna zajednica, s potrebom da se održavaju u zdravoj ravnoteži i zato se nazivamo ekosistemom. Koristeći ovu analogiju tela kao geografskog područja, dvodimenzionalna figura je oživljena crtanjem njenog pejzaža, sličnog konturnim linijama koje se nalaze na mapi. Na ovom terenu su zakupljene oblasti od triliona mikroba, predstavljene kao ručno vezeni francuski čvorovi. Boje predstavljaju glavne grupe mikroba prisutnih na koži i daju osećaj raznolikosti, proporcija i distribucije zajednica koje čine naša tela svojim domom.

³⁶ <http://www.rebecca-harris.com/about-2/> *Where textiles are used as a concealing veil, I use them to reveal; uncovering the universal lived experiences through biomedical, psychosocial and feminist exploration.* preuzeto 15.jul 2022.

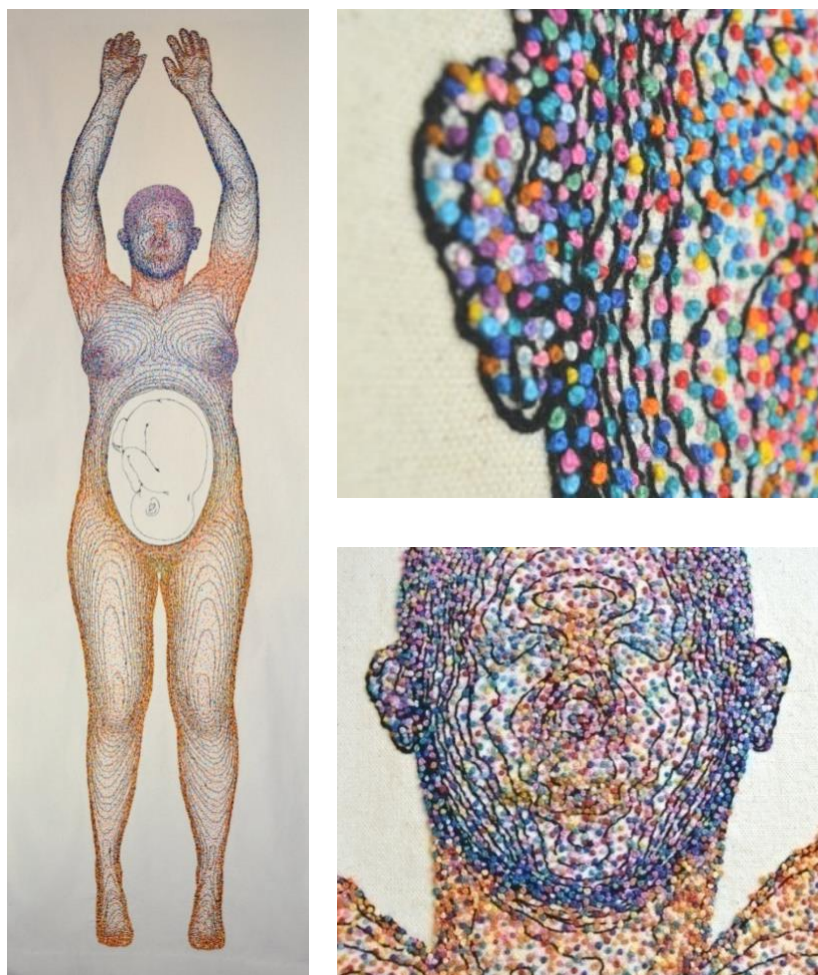
³⁷ <https://rebecca-harris.com/work/symbiosis.html> preuzeto 15.jul 2022.

³⁸ <https://rebecca-harris.com/work/symbiosis.html> preuzeto 15.jul 2022.

Svetla, zavodljiva i taktilna površina je ulepšana, i nije mrlja, što je način da se fokusiramo na pozitivne aspekte našeg ljudskog mikrobioma.

Slika 58: Obscure Objects of Obesity

Slika 59: Symbiosis, Rebeka Haris i Majk Vilson

Marina Marković, slično kao i Rebeka Haris, koristi svoje telo kao glavni pokretač umetničke prakse. U odnosu na Rebeku kojoj je glavna okosnica u radu - debljina, kod Marine glavni problem je - anoreksija. Iskustvo anoreksije u njenoj ranoj adolescenciji odredilo je pravac njenog umetničkog delovanja ka politici tela, (de)konstrukciji roda i seksualnosti, ekonomiji moći i, što je još važnije – razotkrilo mrežu odnosa moći u kojoj se rešavaju pitanja prinude, a slobodna volja postaje neraskidivo isprepletana. Njena osnovna umetnička strategija je da obavlja različite aktivnosti koje su, unutar društva, označenih kao ženski, u raznim medijima – od crteža i tetovaža, šivenja i veza, instalacija, performansa, videa ili većih konceptualnih celina.

Kroz umetničku praksu pokušava da razotkrije različite društveno-političke mehanizme pritiska, odnosno, biopolitički imperativ koji ženama nameće heteropatrijarhat, ukazujući na to u kojoj su meri pitanja slobode i prinude za ženu neodvojivi.³⁹ Njen rad duboko je povezan s prepoznavanjem, beleženjem i pokušajem dekonstrukcije društvenog pritiska kojem su izložene žene. U stalnom nastojanju da odredi tačku na kojoj prestaje slobodna volja, a počinje prinuda, Marina Marković otkriva mnoge mehanizme kojima društvo presudno utiče na životne stavove i izbore žene.⁴⁰ Marinin rad zasniva se na tenziji između unutrašnjih dijaloga, kako navodi u jednom intervjuu.

Na dan 18. marta 2022. otvorena je izložba *The Arrangement*, prilikom koje je bio izveden performans u saradnji sa Mirza Tattoo (Mirkom Vlahovićem). Konceptija ove izložbe (koja je bila postavljena i u drugim galerijama) takva je da pre realizacije umetnica potpisuje sporazum sa galerijom, gde ustanovi daje pravo da odabre mesto na njenom telu gde će da tetovira vizuelni znak galerije. Na ovaj način, Marina Marković na svojoj koži i doslovno, ispituje odnose i pozicije moći u umetničkom svetu.⁴¹

Centralna tema izložbe *The Arrangement* je telo koje trpi pritiske sredine, dok istovremeno ima svoja htenja i potrebe. Kroz različite medije – video, fotografiju, instalaciju, performans – ispituje se dvostruka pozicija tela, budući da je, prema shvatanju umetnice, telo i subjekat i objekat – subjekat u našem životu, a objekat u odnosu na društvo koje to isto naše telo disciplinuje i oblikuje prema svojim načelima.⁴²

³⁹ <http://marinamarkovic.com/about/> preuzeto 16.jul 2022.

⁴⁰ <https://www.maglocistac.rs/subotica/savremena-galerija-subotica-otvaranje-izlozbe-the-arrangement-marine-markovic-u-petak-18-marta> preuzeto 16.jul 2022

⁴¹ <https://www.maglocistac.rs/subotica/savremena-galerija-subotica-otvaranje-izlozbe-the-arrangement-marine-markovic-u-petak-18-marta> preuzeto 16.jul 2022

⁴² <https://www.maglocistac.rs/subotica/savremena-galerija-subotica-otvaranje-izlozbe-the-arrangement-marine-markovic-u-petak-18-marta> preuzeto 16.jul 2022

Slika 60 i 61: Izložba The Arrangement, Marina Marković

1. Umetnici koji su u svom stvaralaštvu koristili kao motiv debelo telo

1.1. Fernando Botero Angulo (*Fernando Botero Agulo*)

Fernando Botero

Jedan od najprepoznatljivijih i svakako najpoznatiji živi umetnik iz Južne Amerike, Fernando Botero, rođen je 1932. godine u Medeljinu, u Kolumbiji. Za vreme studentskih dana u Madridu, 1950-ih godina prošlog veka, u radovima počinje da eksperimentiše s veličinama i proporcijama. Prelaskom u Njujork, desetak godina kasnije, razvija svoj stil „Boterizam“, gde ljude i životinje predstavlja vrlo oblo, „naduvano“, okruglo, veliko, korpulentno. Često se kaže da ko jednom vidi Boterovo stvaralaštvo, sledeći put ga prepoznaje u roku od nekoliko sekundi. Neretko u svojim delima prikazuje upravo žensku figuru u različitim životnim ulogama, kao majku, ljubavnicu, mitološko ili religiozno biće.

Međutim, kritičari nikada u njegovim delima nisu doživljavali prikaz debelih ljudi kao osvrt na ljudsko telo u fizičkom smislu. Pa ni sam Botero ne smatra da slika ljudsku debljinu. On za svoje stvaralaštvo i za sebe kaže da je „slikar volumena“. Baš u tom volumenu i čudnoj proporciji kritika prepoznaje satiru, a često i kritiku društva u odnosu na nametnute vrednosti. Čuvena Boterova slika „*Dancers at the Bar*“ (2001), koja prikazuje debelu balerinu, koja stoji na

prstima jedne noge u „špic“ patici i rukom se pridržava za baletski „štap“; nije rujanje višku kilograma, naprotiv. Balerinu nije briga za norme plesačke industrije i vitkog tela, ona odiše samouverenošću i ne prilagođava se tradiciji.

S druge strane, njegov prepoznatljivi volumen nekada se tumači i kao „naduvan ego“ ili veličina važnosti određene ličnosti, kao što nam je pokazao u svojoj verziji Da Vinčijeve Mona Lize. To su zapravo teme koje pripadaju svima, a umetnici su ti koji nam prezentuju svoje viđenje i razumevanje određene pojave.⁴³

1.2. Džon Ajzeks (*John Isaacs*)

Britanski multimedijalni umetnik, Džon Ajzeks rođen je u Lankasteru 1968. godine, a već duži niz godina radi i živi u Berlinu.

Ajzeksovo stvaralaštvo kroz različite medije vrlo oštro uspeva da skrene pažnju publike, postavi različita pitanja i navede na razmišljanje. Posmatrajući njegove skulpture izrazito debelog muškarca (*Bad Miracle*) ili čak samo ogromnog grumena sala na nogama (*I can't help the way I feel*) sugerise na mnogo problema koji se tiču sadašnjice i savremenog čoveka. Simbolika skulpture *Bad Miracle* ne odnosi se samo na prekomerno jedenje, halapljivost ili nezasićenost. Džon Ajzaks je tom skulpturom „simbolički stvorio skladište pandemije straha i tuge, povezanih sa stanjem čoveka“.⁴⁴

Takođe skulptura *I can't help the way I feel* osim što pažnju skreće izrazito realističnim prikazom grumena sala koji jedva „stoji“ na nogama sa bolesnim venama i ispucalim kapilarima; metaforički govori i o savremenom čoveku koji isto tako jedva podnosi emocionalni teret nad kojim danas živimo i nad kojim nažalost, imamo vrlo malo kontrole.⁴⁵

Umetnost Džona Ajzeka i njegovo akcentovanje na prekomernu debljinu, ljudsko telo preopterećeno salom mnogo više govori o posledicama savremenog doba i nemogućnosti čoveka da se izbori s emocijama koje ga okružuju i kojima je natopljen, nego o kultu savršenog tela koji danas takođe predstavlja ozbiljan problem, a čijim posledicama svedočimo svakodnevno.

⁴³ Mariana Hanstein, Botero, Tachen, 2007.

⁴⁴<https://www.tilloufineart.com/exhibitions/john-isaac> preuzeto 10.avgust 2022

⁴⁵<https://bingfield.wordpress.com/2013/06/08/i-cant-help-the-way-i-feel/> preuzeto 10.avgust 2022

Slika 64 i 65: John Isaacs

1.3. Rejčel Herik (*Rachel Herrick*)

Rejčel Herik je najpoznatija po svom putujućem projektu instalacija pod imenom *The Museum for Obeast Conservation Studies* (Muzej gojaznosti). Tako intrigantan „muzej“ je čak bio i predmet izučavanja i akademskih tekstova u Kanadi, Americi, Australiji i Velikoj Britaniji.

Skup video zapisa, skulptura, fotografija i stručnih tekstova, publici satirično priča o epidemiji gojaznosti u Severnoj Americi, o fobiji od gojaznosti, o marketinškoj industriji, naučnim radovima i uopšteno o svim opsesijama vezanim za ovaj fenomen. O tome kako društvo gleda na gojazne ljude, kako ih predstavlja i kako se ophodi prema njima i prema toj pojavi; na koji način se borimo protiv ove epidemije; da li se uopšte borimo ili je se gnušamo;

Slika 66 i 67: Rejčel Herik

I publika i kritika postavlja sebi i generalno svima ova pitanja, a Rejčel svoj projekat ukratko objašnjava rečima: *Za ideje se pretpostavlja da su stvarne, ukoliko su ispravno vizuelno označene. Moj cilj je da prepoznam te vizuelno označene delove i pretvorim ih u apsurdnu priču koja će na trenutak delovati stvarno. Upravo taj nesklad kod publike, koji se stvara između realnog i izmišljenog, lično mi je vrlo privlačan i važan za stvaralaštvo.*⁴⁶

1.4. Dženi Savil (Jenny Saville)

Dženi Savil, britanska umetnica, rođena je 1970. godine u Kembridžu, u Engleskoj. Diplomirala je na Akademiji lepih umetnosti u Glazgovu 1992. godine i već nakon šest meseci postala stipendista Univerziteta u Sinsinatiju na Ženskim studijama. Upravo tada počinje da se interesuje za slikanje ženskih tela. Od tog perioda do danas, ona izlaže na grupnim i samostalnim izložbama širom sveta.

Slike Dženi Savil u fokusu imaju žensko telo, ali u „sirovom obliku“, daleko od tradicionalnih metoda sakrivanja ili neprikazivanja mana, nedostataka i nepoželjnih delova i detalja. Dakle, njene slike su ono što vidimo „golim okom“ na ulici, na plaži i u krajnjem slučaju u ogledalu. Kombinovanjem figure i apstrakcije, njena umetnost predstavlja neidealizovanu verziju ženskog akta koji se suprotstavlja muškom oku i podseća nas na to kakva sve značenja može da ima slika u savremenoj umetnosti.⁴⁷

Slika Dženi Savil *Propped* (Podrška / Potpora) najskuplji je rad prodat na aukciji, koji je prodala umetnica. Ova slika se smatra remek-delom jer je „superlativni autoportret koji razbija kanonizovane predstave ženske lepote“.⁴⁸

⁴⁶<https://burnaway.org/magazine/interview-with-rachel-herrick-the-museum-for-obeast-conservation-studies/> preuzeto 18.avgust 2022

⁴⁷ <https://artincontext.org/jenny-saville/> preuzeto 18.avgust 2022

⁴⁸ <https://web.archive.org/web/20190204212228/https://www.sothebys.com/en/articles/the-groundbreaking-self-portrait-that-launched-jenny-savilles-career> preuzeto 18.avgust 2022

Slike 68 i 59: Dženi Savil Slika Propper i Strategy (ispod)

1.5. Luiz Buržo (Louise Bourgeois)

Slika 70. i 71: Luiz Buržo - skulptura *Ćelija XXVI* i *Par*

Luiz Buržo, američka umetnica i pre svega skulptorka, francuskog porekla, svoj umetnički rad počinje od najranijeg detinjstva. Sa 10 godina počela je da pomaže roditeljima koji su bili restauratori starih tapiserija i, kako kaže, to nije bio odlučujući momenat za njenu kasniju umetničku opredeljenost. Visoko školovanje započela je na Sorboni, na studijama matematike (geometrije), međutim, vrlo brzo gubi interesovanje zbog previše teorije i upisuje studije umetnosti u Parizu, prvo u Školi lepih umetnosti, a zatim i na drugim akademijama kao što su Akademija Ranson i Škola Luvra.

U svojim slikama, crtežima i skulpturama Luiz je istraživala materijalno, rodne norme i sopstvenu psihologiju. Prepoznatljiva je po ženskim oblicima, džinovskim skulpturama i „ćelija“ instalacijama. Iako su njene teme većinom vezane za istraživanja telesnog iskustva u feminističkim okvirima, nikada sebe nije smatrala feministkinjom niti se priključila nekom feminističkom pokretu. *Ja sam žena, dakle, nije potrebno da budem feministkinja.*⁴⁹ Za svoje ogromne skulpture rekla je da su proporcionalne njenim emocijama i da kroz njih govori o detinjstvu, unutrašnjim traumama i porodičnim odnosima.

Skulptura *Ćelija XXVI* jedna je od nekoliko samostojećih instalacija Luiz Buržo. Reč „ćelija“ može da se odnosi na najosnovniju gradivnu ćeliju živog organizma ili zatvora. Buržo za ćelije kombinuje aspekte obe definicije, uparujući organsko s neorganskim. Kombinujući

⁴⁹<https://blog.artsper.com/en/a-closer-look/10-things-to-know-about-louise-bourgeois/> preuzeto 18.avgust 2022

veliko ogledalo, dve prozirne bele suknje i spiralnu ženu od plišanog, šivenog platna, okruženu čeličnom ogradom, ona koristi poznate i institucionalne elemente da ispriča priču. Visoko okretno ogledalo od poliranog metala reflektujućom površinom stvara intenzivan prostor za kontemplaciju i refleksiju. Ženska figura, koja visi s plafona i ogleda se u ogledalu, vrti se u sporom, neutemeljenom plesu. Za Buržoa, spirala takođe predstavlja „proučavanje sopstva“ i strah od gubitka kontrole. Čelik koji pokriva svaki rad štiti predmete iznutra, ali ih takođe sprečava da pobegnu. Poput zatvora, zidovi u kavezu nameću kruti oblik samoće, dok nude samo delimičan pogled na spoljašnji svet. Buržoa objašnjava da „čelije“ predstavljaju različite vrste bola: fizički, emocionalni i psihički, mentalni i intelektualni. Kada emocionalno postaje fizičko? Kada fizičko postaje emocionalno? To je beskrajni krug. Bol može da počne u bilo kom trenutku i da se okrene u bilo kom smeru.⁵⁰

Skulptura *Par* govori o odnosu među ljudima. Čvrsto zagrljeni par lebdi između drveća, baš kao što parovi mogu ostati zajedno tokom celog života - u dobru ili u zlu.

Luis Buržoa stvarala je preko 70 godina, izlagala u najprestižnijim institucijama poput Tejt galerije u Londonu, Muzeja moderne umetnosti u Njujorku (MoMA), Gugenhajm muzeja u Španiji, Pompidu centra u Parizu, i drugim. Impresivna, snažna, revolucionarna i osećajna umetnica, Luiz Buržoa svakako predstavlja imperativ u ženskoj umetnosti 20. veka.⁵¹

⁵⁰ <https://www.xavierhufkens.com/exhibitions/--23> preuzeto 18.avgust 2022

⁵¹<https://blog.artspier.com/en/a-closer-look/10-things-to-know-about-louise-bourgeois/> preuzeto 18.avgust 2022

1.6. Alis Džibni (*Alice Gibney*)

Slika 72: Pillow warrior - Alice Gibney

Alis Džibni je kanadska savremena umetnica. Diplomirala je na Akademiji umetnosti OCAD Univerziteta u Torontu, a postdiplomske studije završila je u Njujorku na Parsons. Trenutno živi i radi u Berlinu.

Kada crta žene, one izgledaju bizarno, pa čak i komično; naoružane jastucima i izduvanim balonima. Kritika ih vidi kao likove koji stoje u jazu i zmeđu samopouzdanja i sumnje u sopstvenu ličnost, kao likove koji su istovremeno sumorni, smeli, delikatni i smešni.⁵²

⁵²<https://file-magazine.com/blog/alice-gibney> preuzeto 20.avgust 2022

V UMETNIČKO ISTRAŽIVANJE

Ceo život sam debela. Dakle, i celo detinjstvo sam debela. U nekom periodu su kilogrami bili usaglašeni s mojom visinom. Uvek sam bila krupna, najveća i najviša u vrtiću, u osnovnoj i srednjoj školi, na fakultetu. „Dogojavanje“ se nastavilo nakon fakulteta, najveća sam i na poslu, i sada sam opet u maksimumu svoje veličine i debljine. Prekomerne po medicinskim parametrima.

Ako polazim od lične definicije scenskog dizajna⁵³ gde se kod mnogih umetnika u samom umetničkom radu provlači u većoj ili manjoj meri neki problem, trauma ili šok iz detinjstava i slično, ovaj rad je svakako nešto što direktno izlazi iz potrebe da svoj „problem“ kanališem i preispitam u određenom vremenskom okviru i prostoru, u krajnjem ishodu kao umetničko delo scenskog dizajna.

Umetnički deo istraživanja vodim kroz lične priče. One su i najsnažnije i bude najiskrenije emocije kod posmatrača. Radovi od perioda najranijeg detinjstva govore da se sa ovom temom borim u početku nesvesno a kasnije svesno. Preispitivanjem sopstvenog tela i njegovih granica dolazim do spoznaje da ono nije u standardnim normama još od najranijeg detinjstva. Glavni medijum je crtež putem kog se tada, kao dete a kasnije adolescent, izražavam. Kasnije, neki od ovih radova realizovani su kroz prethodne umetničke projekte tokom studija, a neki su rađeni iz lične potrebe. Svi ovi radovi su bili inspiracija za završni umetnički rad u okviru doktorskog umetničkog projekta.

⁵³ Scenski dizajn, po mojoj definiciji, kanalisano je, smisljeno i artikulisano sprovođenje emocija iz detinjstva umetnika u određenom prostoru, na određenog posmatrača ili grupu posmatrača, s ciljem da izazove doživljaj i određeno dejstvo. Pod kanalisanim smatra se proces koji započinje od lične potrebe, a cilj jeste da uobičajeno privatno postane javno dostupno. Detinjstvo svakog bića izuzetno je snažan period, u kojem se ličnost oblikuje. Detinjstvo je neiscrpno polje osećanja i emocija. Umetnik, polazeći od sebe, često polazi od deteta u sebi. Umetnost je shvaćena kao igra, a autor kao dete koje mašta i koje je radoznalo i istražuje. Pokretač - umetnik je taj koji ima za cilj da ličnu igru sprovede putem smislenih i artikulisanih scenskih sredstava i pretoči ga u univerzalno umetničko delo scenskog dizajna, dostupno javnosti.

1. Crteži iz perioda odrastanja: *opsesija Barbikom*

Tokom perioda odrastanja (kraj 80-ih - početak 90-ih) bila sam, kao i mnoge devojčice, opsednuta lutkom Barbi,⁵⁴ od koje je sve počelo. Tipični crteži devojčice iz predškolskog perioda bili su slike „princeze tela oblika peščanog sata“. Crtala sam dosta i najbolje u vrtiću. Moji crteži figure ženskog tela su tada bili na zavidnom nivou.

Prvu Barbiku dobila sam kada je komšija išao poslom u Nemačku. Pravu, s mogućnošću da joj se saviju noge. Do tada je bila samo Džulika, nezadovoljavajuća kopija Barbike. Pre moje prave, Barbike bih pozajmljivala od komšinice na pola sata svaki dan, i tada bih je stalno presvlačila i oblačila, i igrala se s njom.

Slika 73: Prva lutka Barbika

Slika 74: Barbika iz perioda 80-ih

Slika 75: Lutka Barbika Lepa Brena

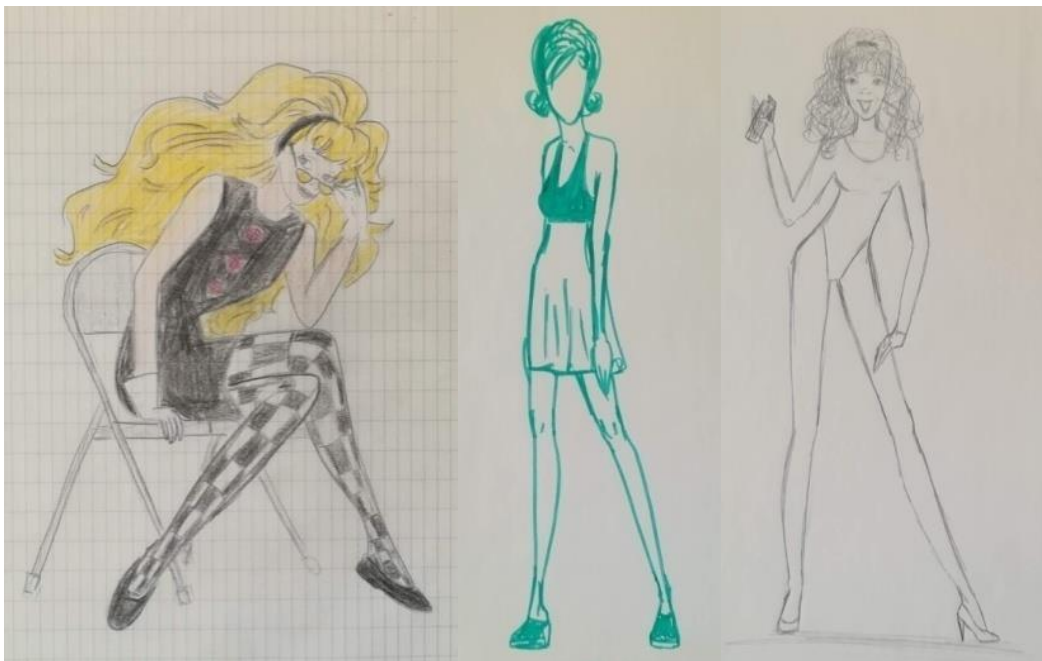
Opsesija se, u mom slučaju, nastavlja kroz crteže, gde pokušavam da na papir prenesem preizdužene, neprirodne mere, poput Barbikinih.

Barbi lutka se na našim prostorima pojavila i kao pevačica Lepa Brena. U pogledu starosne strukture publike, kulturna industrija osamdesetih bila je usmerena i ka deci kao potrošačima, a Brena im se ciljano obraćala (Dragičević-Šešić: 1994). Njima su bili prilagođeni i neki od proizvoda koji su se prvi put pojavili na jugoslovenskom tržištu u vezi s ovom muzičkom

⁵⁴ Barbika ili Barbi je modna lutka koju je proizvela američka kompanija *Matel* i prvi put se pojavila na tržištu u martu 1959. godine. Rut Handler je zaslužna za kreiranje lutke, a inspiracija joj je bila nemačka lutka Bild Lili. Barbi je skoro 50 godina jedan od najprodavanijih proizvoda u industriji igraćaka. Tokom istorije Barbika je bila dostupna u različitim varijantama, prikazana u različitim životnim situacijama, u različitim zanimanjima, sa dodacima, uključujući i ostale članove porodice i kolekcionarske lutke.

zvezdom, među kojima su album sa sličicama i lutka s likom Lepe Brene. Tržište je prošireno na do tad neviđene razmere.⁵⁵

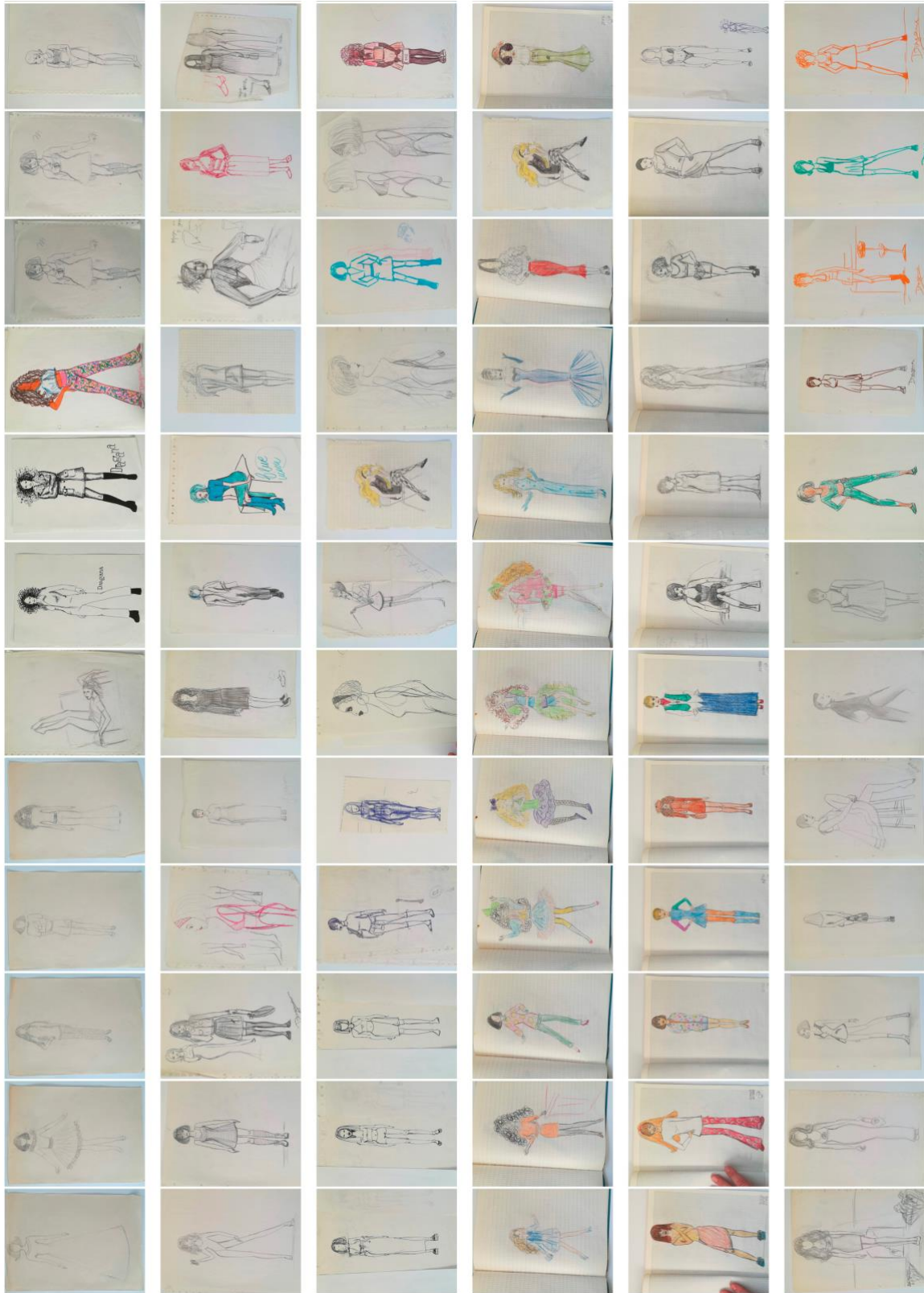
U početku, mediji su Brenu doživljavali kao jedru, dugonogu plavokosu Bosanku. Ovaj period njene karijere krasi svojevrsna ironija – za početak, nadimak *Lepa* joj je navodno dao TV voditelj Milovan Ilić Minimaks, u nameri da je ismeje kao krupnu, nezgrapnu i neugledno obučenu. Međutim, kako je s profesionalnim timom krenula da radi na svom imidžu, ubrzo je postala stvarno atraktivna. Za razliku od Dragičević-Šešić koja je u Breninom stilu videla pretežno humor i infantilnost, smatram da je njeno isticanje seksualnosti zapravo bilo jako važan deo imidža, i praktično bilo važan faktor popularnosti.⁵⁶ Dodala bih, i dodatno pogubno, poput lutke Barbike, po kojoj su se mnoge mlade generacije devojčica ugledale na skoro neprirodan izgled tadašnje zvezde.

Slike 76: Crteži iz perioda odrastanja - crteži Barbike

⁵⁵ Marijana M. Mitrović (2017). *Uloga popularne muzike u konstruisanju rodnih identiteta u postsocijalističkoj Srbiji*. Doktorska disertacija, Beograd.

⁵⁶*ibid.*

Slike 77: Crteži iz perioda odrastanja - osnovna škola

Ideal ili antiideal: ubrzo nakon što se pojavila, Barbika je privukla na sebe besfeministkinja. Kritikama se, već godinama, pridružuju psiholozi i udruženja roditelja. Naime, problem je u teško dostižnim i nerealnim proporcijama ove lutke. Kada bi bila žena od krvi i mesa, njena težina bi bila za 39 odsto manja od težine devojke obolele od anoreksije. Rađena su istraživanja o uticaju Barbike na psihu devojčica i njihovo (ne)zadovoljstvo sopstvenim telom. Najzad, došlo se do zaključka da Barbika jeste krivac i da se nemali broj šestogodišnjakinja oseća loše u svojoj koži, smatrajući da su predebele. Branioci lutke s prvobitnim proporcijama 92/50/85 kažu da je ona ideal, a kao i svi ideali, nije lako dostižna. I šta je loše u tome? ⁵⁷

2. Crteži iz perioda srednje škole i fakulteta: *Kako obući Gagu*

Kako se debljina nije smanjivala, već u kontinuitetu rasla, izašla sam iz klasičnih konfekcijskih brojeva. Najveće u radnji mi je bilo malo. Tada sam počela u crteže da ubacujem kakvu bih garderobu i obuću volela da nosim. Obuća mi je takođe predstavljala problem. Još u osnovnoj školi moj broj je prevazilazio ženske modele, te sam ubrzo i obuću morala da pravim po meri.

Tada nastaju moje sveske. Vrlo detaljno crtane, s uputstvima kako šta treba da izgleda. Uz te crteže crtam i dalje izdužene figure tankih strukova, želeći da izgledam tako. Crteži figura više nisu bili neprirodnih proporcija, ali su one i dalje meni bile nedostižne.

⁵⁷ <https://www.vreme.com/mozaik/ideal-od-polivinil-hlorida/> preuzeto 22.avgust 2022

Slika 78 Crteži iz perioda srednje škole i fakulteta Kako obući Gagu

3. Audio-intervju: *Mama me tad nije odvela na balet*

Kao mala bila sam opsednuta baletom. Nekoliko devojčica iz mog vrtića išlo je na balet, pa sam poželeva da krenem i ja. Želja se dodatno pojačala jer smo spremali završnu priredbu za roditelje. Partner mi je bio Bojan. Bili smo najdeblji u grupi i na priredbi smo igrali sasvim pozadi, što je mene dodatno rastuživalo jer sam mislila da lepo igram i da to može da potisne činjenicu da sam najdeblja od devojčica.

Moja omiljena fotografija iz tog perioda bila je fotografija skulpture balerine Edgara Dega iz La Rusove enciklopedije. Znala bih da uzmem u krilo tu veliku knjigu (za mene tada) i da neko vreme proučavam skulpturu balerine. Znala sam svaki detalj gornjeg dela, svaki nabor, svaki pad tkanine suknje, za koju nisam bila sigurna da li je neka tanka metalna žičana mreža ili til. Zanimljivo mi je bilo sve to da analiziram. Proučavala bih njenu pozu, isturenu glavu, kratak vrat, povijena ramena, pozu u kojoj stoji, baletsku patiku. Želela sam da budem ona.

Ovo je priča o odlasku na čas baleta, ispričana u dva dela. Prva je moja, i predstavlja sećanje na dan kada je mama trebalo da me odvede na čas baleta koji se nije desio. Druga priča je mamina deskribovana izjava.

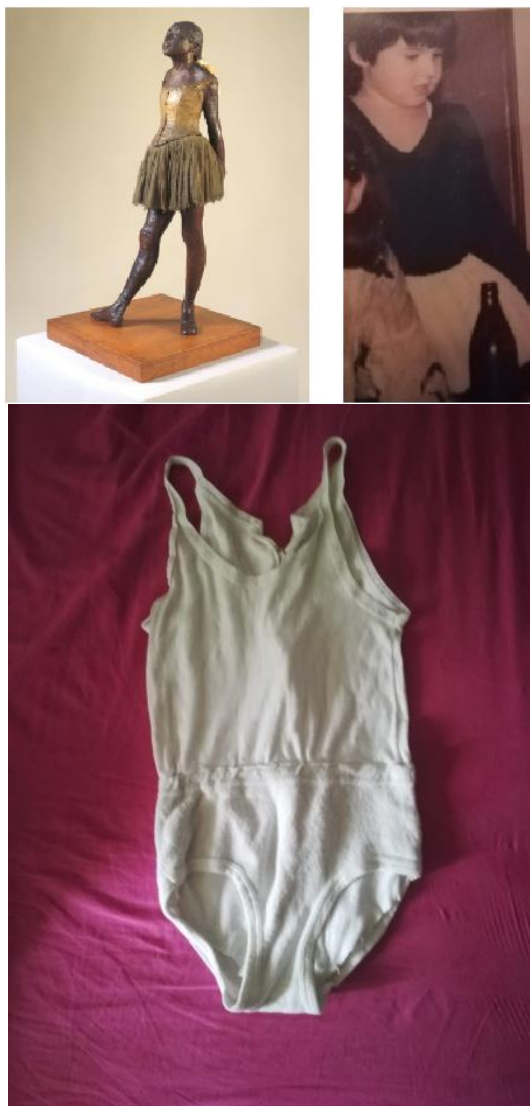
Taj jedan dan mama je konačno pristala da me odvede na balet. Molila sam je, sećam se, danima. Bilo je popodne, posle njenog posla i mog vrtića. Stajala sam na ulasku u kupatilo i skakala od sreće dok se ona šminkala. Držala je, kao i uvek, cigaru u uglu usta i precizno izvlačila ajlajner. Ja sam bila presrećna i sećam se svojih ruku u odrazu ogledala, kako se pomeraju gore-dole. Skakala sam od sreće.

Onda se vreme prokvarilo i počelo je da grmi i pada kiša. Nismo otišli. Razočarala sam se. Mislila sam da je mamu ipak bila sramota moje debljine za jednu balerinu.

Mamina priča koja je prethodila ovoj situaciji i ovom danu je sledeća:

Jedna od najvećih želja moje Dragane, kada je bila mala, jeste da postane balerina i da ide na časove baleta. Išle smo nekoliko puta u Ben Akibu (Novosadsko pozorište), gde su vežbale male balerine, gde je bila smeštena baletska škola. Pošto su svi rokovi prošli oko upisa u baletsku školu, uz problem oko Draganine krupnoće, profesorica je ipak dala jedan

termin i često nas je odvrćala od Draganine želje i mogućnosti da igra balet. Pitala je mamu: „Zamislite, gospođo, koliko bi trebalo da bude jedan baletan velik da bi podigao takvu balerinu? Dragana je krupna i njena konstitucija ne odgovara za balet, nego za neku drugu aktivnost i sekcije“.

Slike 79,80 i 81: Degaova balerina, ja sa 6 godina i triko sa završne priredbe u vrtiću

4. Prostorno istraživanje 1: *Obesity/Obesi ti*

Dostigla sam takvu veličinu da deo svog tela ne mogu da sagledam svojim očima. Nekada je smetao drugima, a sada smeta i meni i drugima. Deo mog tela postalo je besmislena aplikacija koja me guši, koja me steže. Izgradila sam neporozni zid oko sebe.

Rad je iniciran potrebom da sagledam sopsveni deo tela u pravoj veličini. Kroz proces rada bavila sam se ličnim problemom gojaznosti, kao i globalnom epidemijom gojaznosti koja takve ljude svrstava u kategoriju hendikepiranih ili nepoželjnih. Kao i osobe s telesnim nedostatkom, osobe s viškom telesne mase jednako se tretiraju kao marginalne grupe.

Konačan ishod rada je struktura od gipsanih zavoja. Stomak koji je izliven je moj otisak ovog dela tela u pravoj veličini. On može biti interaktivan, ukoliko posetilac oseti potrebu da ga proba/"obesi o sebe".

(iz kataloga izložbe)

Rad *Obesity/Obesi ti* nastao je kao deo umetničkog projekta *Suočavanje*.⁵⁸

Osnovna ideja rada je bila da napravim svoj stomak u pravoj veličini i da ga sagedam iz drugog ugla, postavim ga ispred sebe i suočim se s tom veličinom. Skulptura stomaka

⁵⁸ Umetnički rad *Suočavanje* koncipiran je kao izložba šest pojedinačnih autorskih radova iz oblasti scenskog dizajna, objedinjenih u višemedijsku sajt-specifik prostornu instalaciju. Kao polazište za umetničko istraživanje i uspostavljanje zajedničkog narativa ustanovljen je niz individualnih tema, inspirisanih bajkom *Olovni vojnik* Hansa Kristijana Andersena. Pojedinačni umetnički izrazi mogu biti okarakterisani i kao svedočenje o ličnom sukobljavanju s temom koja je autentičan teret samog autora, s krajnjim ciljem da se kroz buđenje osećaja o svakom od prikazanih suočavanja probudi novo osećanje, kojim će se razviti svest o težini kolektivne borbe. *Suočavanje* se ovde, pre svega, odnosi na proces uspostavljanja novog stava prema ključnim odrednicama sopstvenog života, a utemeljenje pronalazi u intimnom pretresanju baš onih odluka, dilema, strahova i sećanja, čiji je direktan uticaj inicirao potrebu za ovakvim suočavanjem. Zajednički narativ nastao je kao rezultat procesa umetničkog istraživanja, u kome su autori, paraleleno s nastankom individualnih poetika, razvijali svest o kolektivnom poetskom iskazu. Sredstva, upotrebljena u realizaciji rada, razlikuju se u odnosu na poetičke ideje i namere svakog od autora, a forme radova uslovljene su prostornim karakterom galerije *Šok zadruga*. Rad je predstavljen u galeriji *Šok zadruga* u Novom Sadu u periodu između 27. maja i 2. juna 2017. godine, nastao je kao sintezni projekat studenata druge godine doktorskih umetničkih studija scenskog dizajna na Fakultetu tehničkih nauka u Novom Sadu, i ishod je rada na četiri nastavna predmeta: Nove prakse u dizajnu prostora (Jelena Atanacković Jeličić), Nove prakse u dizajnu vremena (Ivan Pravdić), Nove prakse u dizajnu vizuelne slike (Marko Lađušić) i Nove prakse u dizajnu zvučne slike (Zoran Maksimović). (tekst iz kataloga "*Suočavanje*", Tatjana Dadić Dimulović, Jelena Atanacković Jeličić).

napravljena je od gipsanih zavoja, a proces njegovog nastanka odvijao se uz pomoć Darinke Mihajlović⁵⁹ koja mi je pomogla oko samog otiska. Gipsani zavoji su pogodni jer na tkanini imaju određenu količinu suvog gipsa koji se pri vlaženju vodom postavlja na telo i vrlo brzo zaprimi oblik predmeta, odnosno, tela. Kada se osušio, bila sam iznenađena, i pozitivno i negativno. Pozitivno jer je nastala jedna lepa skulptura poput antičkih, zbog svoje beline i jednostavnosti. A sa druge strane sam bila u šoku kako to izgleda jer nije isto kao ono što vidim u ogledalu. Pomislila sam da neke delove tela, osim uživo, ne mogu realno da sagledam ni u ogledalu.

Slika 82: Rad: Obesity/Obesi ti

⁵⁹ Darinka Mihajlović (Selena Orb), kostimografkinja, koleginica s klase na doktorskim studijama Scenskog dizajna.

Slika 83: Rad: Obesity/Obesi ti

5. Prostorno istraživanje 2: Prostor za *Miru Stupicu*

Prostor za *Miru Stupicu* nastao je učešćem na radinoci prostora koju je vodila Meta Hočevar.

Mira je u mom radu predstavljena kroz lik devojčice koja ima 12 godina. Ono što ona najviše voli jeste boravak u bestežinskom stanju - prostor vode. Mira se ovde oseća opušteno, sigurno i lako. U radu je prostor materijalizovan upotrebom linijskih elemenata i ravnih površina, čije prostorne odnose grade prostor vode. Prisustvo Mire predstavljeno je kroz metaforu postojećeg kupaćeg kostima, koji može menjati položaj, zavisno od situacije. Mala Mira sam ustvari ja.

Tehnika: kartonska kutija, guma, tkanina, crna kesa

Mira Stupica ima 12 godina. Dugačka kosa vezana uvek u punđu, i šiške. Ima veliki stomak, pege po leđima od Sunca, ožiljak na stopalu od vruće pegle. Bled ten, leti zna da pocrveni. Voli vodu, da pliva, da skače s visine u bazen ili more. Na moru pluta na dušek. More više voli od reke, a reku voli da posmatra. Nosi naočare, a za plivanje ima naočare za plivanje sa dioptrijom. Na nogama starke u različitim bojama, pamučna haljina i helanke.

Peva i crta. Crta često tela koje imaju tanak struk.

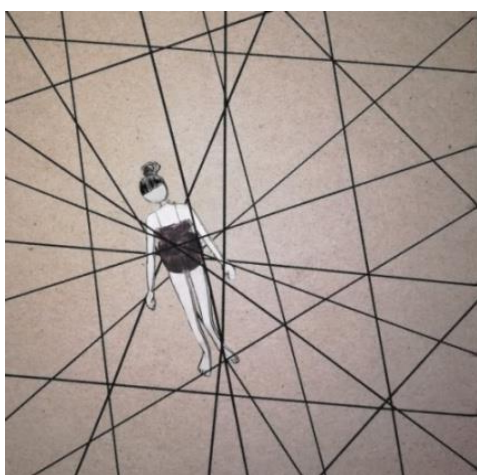
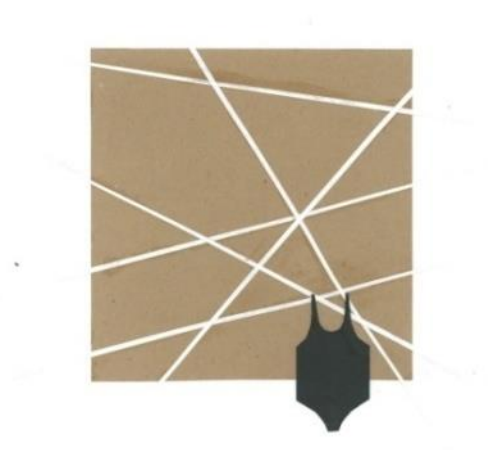
Ima kućnog ljubimca, mačku Lolu, sivu.

U školi je odličan đak. Učenje joj dobro ide, ali ne voli da čita duge tekstove bez ilustracije.

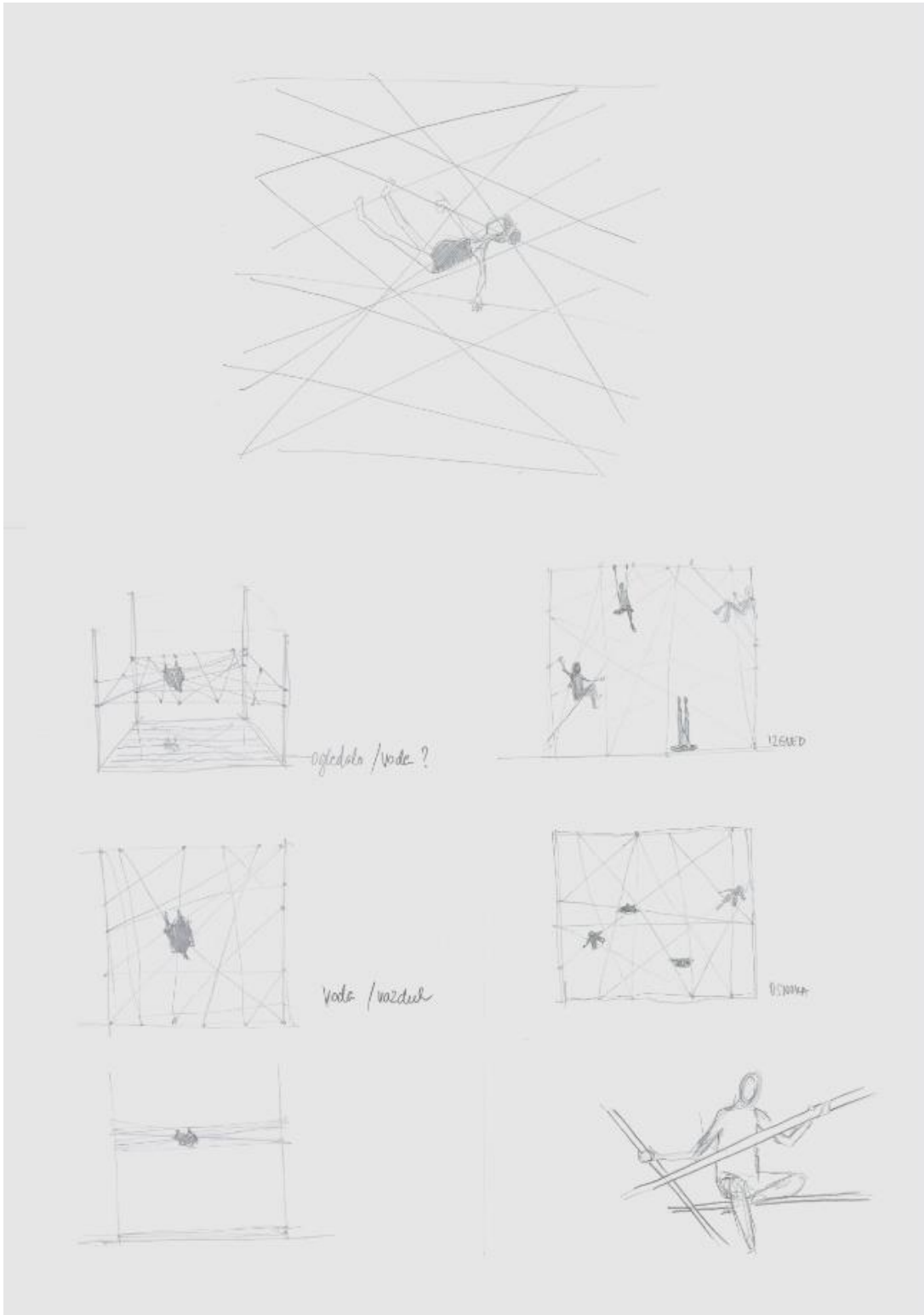
Ima četiri najbolje drugarice, Olju, Milicu, Ivanu i Saru, i najboljeg druga Petra, s kojim crta i igra se s lutkama (još uvek). Ima simpatiju i uglavnom ju je stid da o tome priča.

Trenutno je opsednuta globusom, a u školi uči o kontinentima. Želela bi sve da ih poseti kad malo poraste.

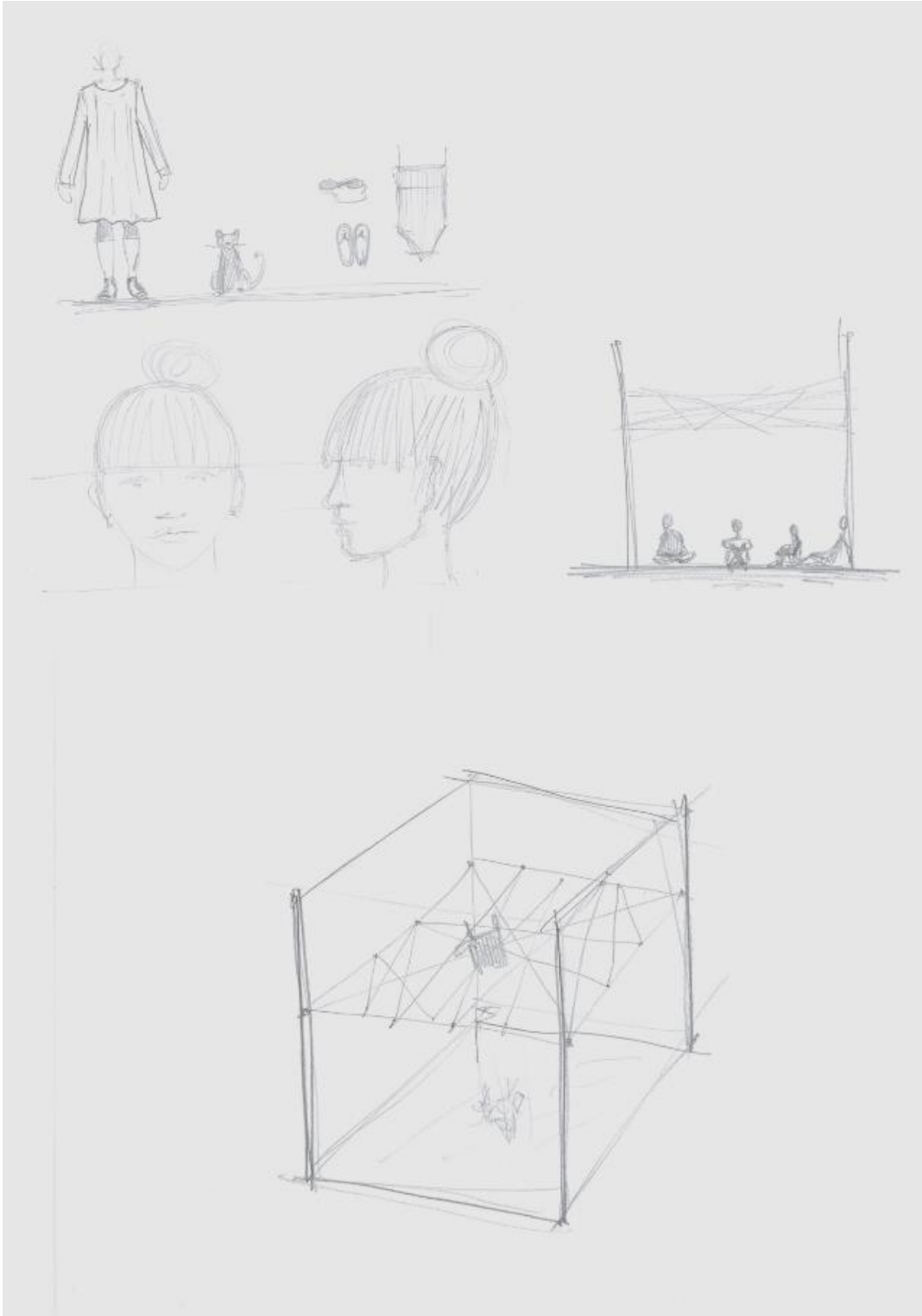
Pošto ulazi u pubertet, grudi su počele da joj rastu i dobila je prva menstruaciju u razredu. Stidi se svog stomaka i to skriva haljinama sečenim iznad struka.

Slika 84: 3D prikaz - maketa, asamblaž i kolaž (naslovna stranica elaborata) s radionice

Slika 85: Skice s radionice

Slika 86: Skice s radionice

6. Prostorno istraživanje 3: *Knjiga standarda*

Slika 87: *Knjiga Standarda*⁶⁰

Postao je standard obraćati se ovako. Knjiga je katalog izjava upućenih onima koji nisu po svojoj fizičkoj formi u standardima društvenih normi. Čak i ako ovo ne izgovoriš, sigurno pomisliš.

Dragana Pilipović Knjiga standarda artist book, 2019⁶¹.

*Knjiga standarda (Roze knjiga) nastala je dok sam radila jednu knjigu standarda koja predstavlja knjigu dokumenata sa skupom pravila o tome kako će se kompanija vizuelno predstavljati putem različitih medija. U njoj su bili utvrđeni i definisani: logo, boje, izgled vizit karte, font itd. U tim momentima povezala sam reč standard s izjavama i savetima koji mi ljudi konstantno upućuju. Izjave su postajale slične i često bi se ponavljale. Tada sam shvatila da je to postao "standard" po kome mi se ljudi obraćaju i otuda i naziv *Knjiga standarda*.*

⁶⁰ Katalog izložbe 2020. Exhibition / Izložba 3-20 decembar 2019. Paviljon i centralni hol Rektorata Univerziteta u Novom Sadu

⁶¹ Katalog izložbe 2020. Exhibition / Izložba 3-20 decembar 2019. Paviljon i centralni hol Rektorata Univerziteta u Novom Sadu

7. Prostorno istraživanje 4: *Gaga pleše*

Jedan od najevećih kompleksa iz mog detinjstva je taj što nisam išla na balet. Ples me je oduvek privlačio, plesala sam na televiziji u emisiji „Zvrk“, na priredbama u školi, ali nikad nisam išla zvanično na ples. U novembru 2020. godine ukazala se prilika i otvorila se grupa za *(Re)kreativni ples za odrasle s elementima savremenog baleta*.

Na časovima se osećam slobodno i prihvaćeno. Nikada nisam osetila da mi stomak pravi problem.

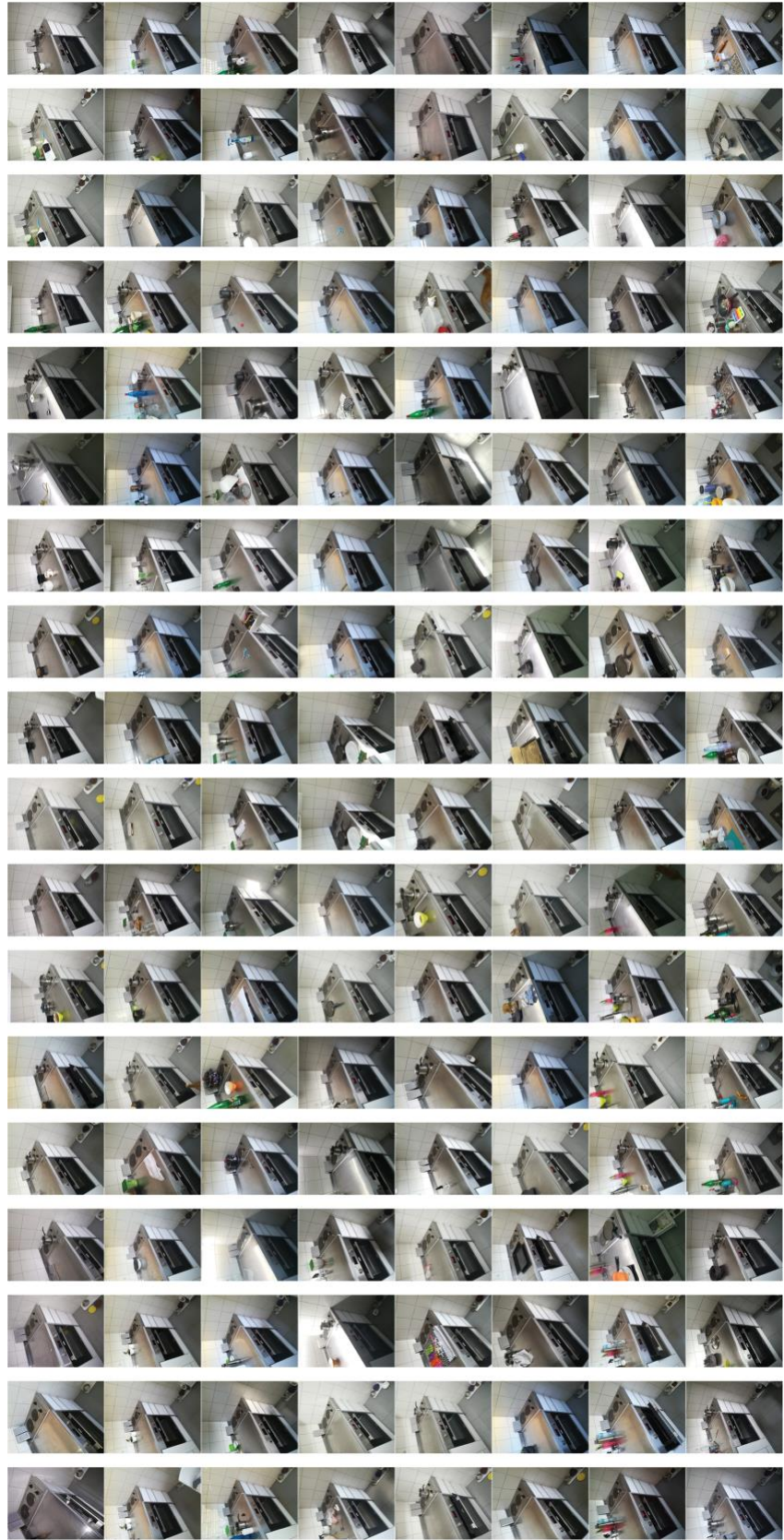

Slike 88,89,90: Fotografije sa časova

8. Fotografsko istraživanje: *Anksioznost – da li sam sve ugasila?*

Kao što sam već napisala, dijagnoza debljine lančano je povukla i ostale dijagnoze. Tako je, jedna od njih, svakodnevno prisutnih, i dijagnoza anksioznosti. Svaki put kad izlazim iz kuće, proveravam nekoliko puta struju i vodu. To se razvija do tih nivoa opsesije da sam u nekom momentu počela da fotografišem rernu i ringle, kako bih kasnije bila sigurna da je sve ugašeno. Fotografišem i više puta u toku dana ,ako više puta izlazim iz stana.

Kada bih nekom spomenula šta radim, iako sam se plašila osude, često bih nailazila na prihvatanje i izjavu „i ja to radim, samo ne fotografišem“. Drugi bi bili u šoku i u neverici kako je moguće da je neko toliko anksiozan da mora da fotografiše kako bi bio kasnije siguran da je sve u redu. Tim ljudima se u ovom radu obraćam kako bih im ilustrovala svoju dijagnozu na kreativan način, putem mnoštva fotografija.

Slika 91: Fotografije šporeta (deo fotografija)

VI UMETNIČKO DELO SCENSKOG DIZAJNA *DIJAGNOZE*

1. Narativ i tema

Kreiranje i realizacija umetničkog dela scenskog dizajna *Dijagnoze* bili su ishod procesa teorijskog i umetničkog istraživanja. Posebno bih naglasila da su me dosadašnji rad i umetničko ispitivanje teme, naveli na razmišljanje kako materijalizovati neke apstraktne termine, stanja i pojave kao što je, na primer, debljina, poremećaj ishrane ili anksioznost.

2. Prostorni koncept i izražajna sredstva

Osnovni koncept prostora za izvođenje umetničkog dela oslonjen je na niz konstruisanih prostora ili soba. Svaka soba nosi naziv određene dijagnoze. Sobe su povezane tako što postoji redosled i, na određen način, dramaturgija kretanja kroz fizički odvojene prostore, kao i ritam slaganja prostora kroz modul koji određuje jedna soba – kvadratnog oblika u osnovi. Svaka prostorija ima karticu s nazivom dijagnoze. Prostora, tj. soba, ima tri, a četvrti, poslednji prostor, je najveći – u njemu je uspostavljen scensko-gledališni prostor, podijum za ples i gledalište.

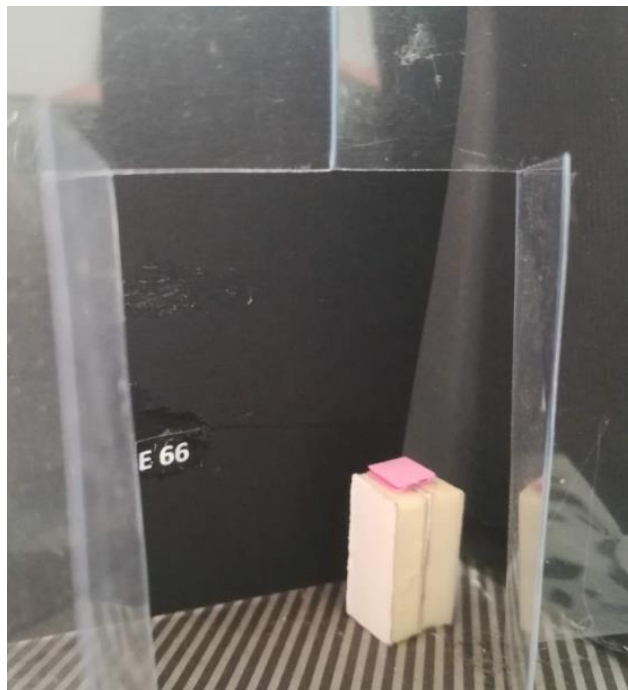
Prva soba nosi naziv *E66* – opšta gojaznost - dijagnoza koja me je najpre odredila i koja je lančano i logično dovela do ostalih. U njoj je smeštena (prethodno izlagana na izložbama) interaktivna instalacija stomaka (gipsani odlivak sopstvenog stomaka u pravoj veličini) i *Knjiga standarda*, kao par artefakata koji čine prolog. *Knjiga standarda* je roze boje, nijansa koja se koristi kao zaštitni znak Barbi industrije lutaka, čime želim da podvučem još jedan sloj značenja ovog artefakta.

Sledeća je soba *E16/R73* – kombinacija dijagnoza, prouzrokovanih poremećajem u ishrani. Ovde prikazujem snimak sebe kako grickam semenke (što inače radim dok radim za kompjuterom). Video snimak će trajati 30 minuta i ponavlaće se u lupu. Sledi soba koja se tiče mentalnih disbalansa u vidu anksiozno-depresivnih stanja, gde prikazujem opsesivno fotografisanje šporeta pre izlaska iz stana (čak i na kratko, na par minuta). Fotografije su nastajale u proteklih nekoliko godina, svakodnevno i više puta, uvek iz istog ugla. Četvrti prostor

je moj prostor prihvatanja sebe i zvaće se *F432*. U ovom prostoru ja plešem, krećem se slobodno u ugodnoj odeći. Plešem sa sobom, pred ogledalom. Prostor za publiku postoji, ali posmatrač može i ne mora da sedne u gledalište. Posmatrač može i da mi se pridruži. Tu se završava linija kretanja.

Slika 92: Prikaz šeme postavke umetničkog dela rada kroz osnovu i presek

U posljednjem prostoru želim da spojim dve kontradiktorne i neočekivane stvari: ples (balet) i debelo telo koje pleše. Ovim želim da poništim stereotipe i očekivanja da se određenim aktivnostima mogu baviti i osobe koje nisu predodređene za to, kao i da je svako telo „standard za sebe“.

Slike 93, 94 i 95: Istraživanje prostora kroz maketu

3. Dramaturgija događaja

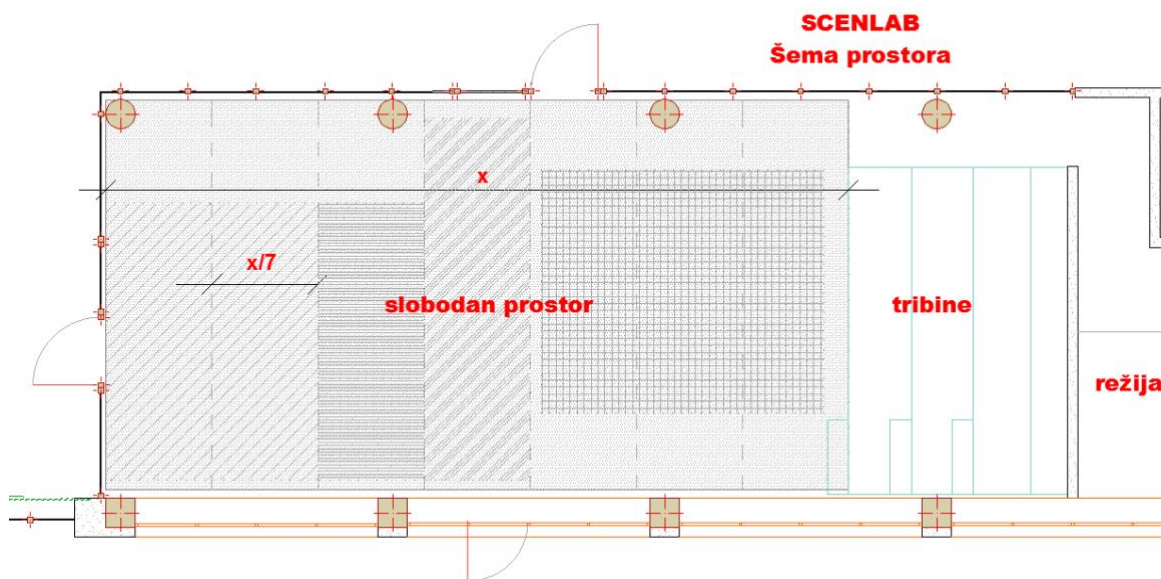
Prostor koji mi je bio potreban je prazan, uzan i izdužen, longitudinalan, tako da svaki pregrađeni prostor-soba bude kvadratnog oblika. Prostori su pregrađeni laganim zavesama iz delova, kako bi posmatrač lako prolazio kroz tu membranu. Panoi su postavljeni u sredini prostora i mogli su biti oslonjeni na pod ili visiti s konstrukcije (ukoliko dozvoljavaju mogućnosti). Soba 2 zahteva izvor struje jer je potrebna za video koji će se emitovati sa 2 ekrana, implementiranih ili okačenih o pano. Potrebne su i slušalice, kako bi se neutralisali spoljni zvuci i dala prilika posmatraču da čuje zvuk grickanja semenki.

Poslednja soba sadrži ogledalo. Ukoliko pod nije pogodan za ples u čarapama, potrebno je obezbediti neku vrstu poda po kom se može plesati u čarapama i leći. U publici postoji 15 stolica, postavljenih neobavezno. Svaka soba je posebno tretirana rasvetnim telima, što je tema razrade. Publika, na ulazu, dobija manje knjižice s pojašnjenjima šta gleda u svakoj od soba.

4. Realizacija umetničkog dela *Dijagnoze*

U odnosu na prostorni koncept prvobitne ideje, finalna prostorna postavka realizovana je u 95%. Za prostor je bila odabrana Scenska laboratorija „Borislav Gvojić“ na Fakultetu tehničkih nauka u Novom Sadu, koja je odgovarala geometriji zamišljene koncepcije prostora. Izvođenje se dešavalo u dva dana, 8. i 9. jula 2022, zbog većeg broja publike.

Prostor Scenske laboratorije je oko 18m x 7,5m, ako se posmatra slobodan prostor i tribine. Ceo slobodan prostor za potrebe rada podeljen je na sedmine, što se poklopilo i sa cugovima koji izlaze iz plafona. Tako su se dobile četiri prostorije. Prva prostorija je dve sedmine, druga i treća po jednu sedminu, a četvrta tri sedmine. Na taj način su se dobila 2 vrlo uzana i skućena prostora i prolaz, što je odgovaralo potrebama postavke u tim delovima.

Slika 96: Scenlab, šema podele prostora

Ulaz je bio određen s kraće strane prostora. Pregrade su bile od crnog kepera i visile su o čugovima. Platno je bilo porubljeno u gornjoj i donjoj zoni, i u te porube bile su uvučene lajsne, kako bi se postigla čvrstina i pad materijala bez nabora. Na svakoj zavesi u okviru prostorije bili su okačeni natpisi sa šifrom dijagnoze.

Pre ulaska u prostor pored vrata je bila postavljena manja kutija s lifletima, nna kojima su bili podaci i opis izložbe. Pri ulasku u prostor čuo se „opšti“ zvuk, teskoban, iritirajući, sa snimkom kuvanja pudinga. Ovaj zvuk trebalo je da proizvede nelagodu kod posetioca.

Prvi prostor je dijagnoza E 66 - Opšta gojaznost. U ovom prostoru bila je postavljena *Knjiga standarda* na žičanom postamentu visine 1m, osnove 50x50cm. Gornja površina bila je providni pleksiglas, na kojem je stajala knjiga. Drugi artefakt je skulptura stomaka, izlivenog u gipsanim zavojima. On je visio o konac za pecanje, kako bi se dematerijalizovao i postigao efekat lebdenja. Visio je na prosečnoj visini ljudskog stomaka, kako bi posetilac izložbe mogao da ga „proba“. Svetlosni izvori bili su postavljeni tako da je jedan bio iznad *Knjige standarda* vertikalno, a jedan pod uglom iznad skulpture stomaka. Rasvetu su činila dva scenska rasvetna tela *ETC Source Four Fresnel 20-66° - 575/750W*.

Druga prostorija bila je kombinacija dijagnoza E16 - Poremećaji unutrašnjeg lučenja pankreasa i R73 - Povišen nivo šećera u krvi. Na platnu naspram ulaza u prostor bila je postavljena projekcija s video radom kako grickam semenke. Sa strane uz zavese bili su postavljeni niži postamenti od 60 i 40cm visine, oba osnove 40x40cm. Na njima si bile slušalice koje su reprodukovale snimljen zvuk grickanja semenki i na taj način izolovale gledaoca od „opšteg“ zvuka. Po podu je bila posuta gomila izgrickanih semenki, kako bi se, osim audio-vizuelnog, postigao i taktilni osećaj, kao i probuđeno čulo mirisa od izgrickanih semenki. Svetlosni izvor u ovom prostoru postignut je svetlom od izvora projekcije, koje je tako bilo vrlo prigušeno.

Treća prostorija bila je dijagnoza F411- Anksiozni generalizovani poremećaj, i u njoj su bile postavljene fotografije ringle i rerne, štampane na 4 panela od kaširane pene. Dimenzije panela bile su 60x115cm. Broj fotografija bio je 40 po panelu, dakle, ukupno 160 različitih fotografija „ugašenih“ ringli i rerne. Scenska rasvetna tela (ciklorame) činili su dva - *LDR INNO A1000 625-1245W*. „Kрила“ ovog reflektora bila su postavljena tako da osvetljavaju samo panele, vrlo prigušenom svetlošću. Na ovaj način, osim uzanog prostora, želela se postići teskoba pri prolasku kroz ovaj prostor.

Poslednja prostorija, koja je imala naziv dijagnoze *F43.2 - Poremećaj prilagođavanja*, bila je približno kvadratnog oblika. U okviru ovog prostora postojalo je više pozicija. Prva tema je pravljanje obuće, konkretno, sandala. Od početka otvaranja ovog događaja bila sam smeštena u ovoj poziciji i sve vreme spremam obuću za lepljenje. Šmirglam i isecam gornji deo sandale, kako bih, kad publika uđe i smesti se u gledališni prostor, počela da isecam gumeni đon. „Opšti zvuk“ i dalje prati tok izložbe i ovde ulazimo u završnicu događaja, tako sto ja lepim đon. Sedim u krugu svetlosnog snopa, a svetlo je prigušeno dok lepim đon i, kako vreme odmiče, polako se intenzitet svetla pojačava. Tu se pale scenska rasvetna tela- *ETC Source Four Fresnel 20-65° - 575/750W* i *ETC Source Four Fresnel 26° - 575/750W* i scena je jače osvetljena.

Slika 97: Postavka sa artefaktima

Slike 98: Postavka sa artefaktima

Skidam tuniku u kojoj sam pravila sandalu i počinjem da isprobavam stvari, gledajući se u zamišljeno ogledalo. Obučena sam u crne helanke i crnu majicu na bretele. Probam redom: roze mantil, crne pantalone, prugastu majicu, košulju. Sve mi je malo i s nelagodnom kačim o visilice sa cugova koje stoje pored zavese. Uzimam, zatim, haljinu koja mi je komotna i za trenutak je skinem, da bih je isekla dijagonalno, tako da zadnji deo bude duži, oblačim ponovo, zadovoljna sam i tu kreće promena. Zvuk kuvanja pudinga se polako stišava, a počinje zvuk muzike, pesme *Giant* od *Calvin Harris, Rag'n'Bone Man*:

*I understood loneliness
Before I knew what it was
I saw the pills on the table
For your unrequited love
I would be nothing
Without you holding me up
Now I'm strong enough for both of us
Both of us, both of us, both of us
I am a giant (ooh)
Stand up on my shoulders, tell me what you see
'Cause I am a giant (ooh)
We'll be breaking boulders, underneath our feet
I am, I am, I am, I am, I am, I am a giant (oh)
I am, I am, I am, I am, I am, I am a giant (oh)
Don't hide your emotions
You can throw down your guard
And feed from the notion
We can be who we are
You taught me something, yeah
Freedom is ours
It was you who taught me living is
Togetherness, togetherness, togetherness
I am a giant (ooh)
Stand up on my shoulders, tell me what you see
'Cause I am a giant (ooh)
We'll be breaking boulders, underneath our feet
I am, I am, I am, I am, I am, I am a giant (oh)
I am, I am, I am, I am, I am, I am a giant (oh)
Oh, oh, oh, hey-oh, oh, oh, oh, hey-oh
I'm gonna shake, throw it away in the dirt, under me, yeah, yeah
Oh, oh, oh, hey-oh, oh, oh, oh, hey-oh
I'm gonna shake, throw it away in the dirt, under me, yeah, yeah
Gonna shake, throw it away in the dirt, yeah, yeah
Gonna shake, throw it away in the dirt, yeah, yeah
Gonna shake, throw it away in the dirt, yeah, yeah
Gonna shake, throw it away in the dirt*

I am, I am, I am (ooh)
I am, I am, I am, I am, I am a giant (ooh)
I am, I am, I am, I am, I am a giant (ooh)

Promenom se pojačava i intenzitet svetla i počinje plas u slobodnoj formi. Ovde je istaknut momenat katarzične promene za mene, a nadam se da je bilo i za publiku. Oni koji su prisustvovali događaju u subotu, ustali su da igraju sa mnom.

Pri završetku pesme odlazim u pokretu sa scene.

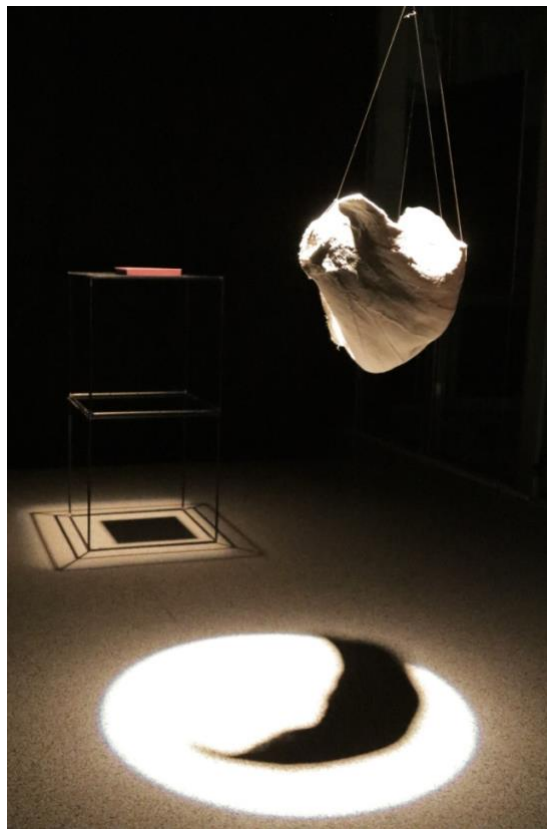
Tehnički tim koji je učestovao u realizaciji i pomoći oko postavke ovog rada činili su Vladimir Savić, Nađa Vukorep, Igor Ljubić, foto tim su činili Maja Bogdanović i Ivanino DaVillano Đukić. Pomoć oko video rada sa grickanjem semenki pružio je Nenad Milošević.

Autor muzike na koju sam igrala posvećuje pesmu svojim roditeljima, govoreći kako je red došao na njega da se brine o njima. Pored tog značenja, bio mi je bitan i sam naziv i značenje reči *Giant – džin*, jer se ceo život osećam tako. Ali, pored toga mi ništa nije teško da uradim, ni mentalno ni fizički, iako sam tih velikih gabarita. Ovo bi i bila poruka koju želim da prenesem: *Stand up on my shoulders, tell me what you see.*

5. Dokumentovanje rada *Dijagnoze*

Slika 99 i 100: Pogled na prostor izlaganja iz hola i publika

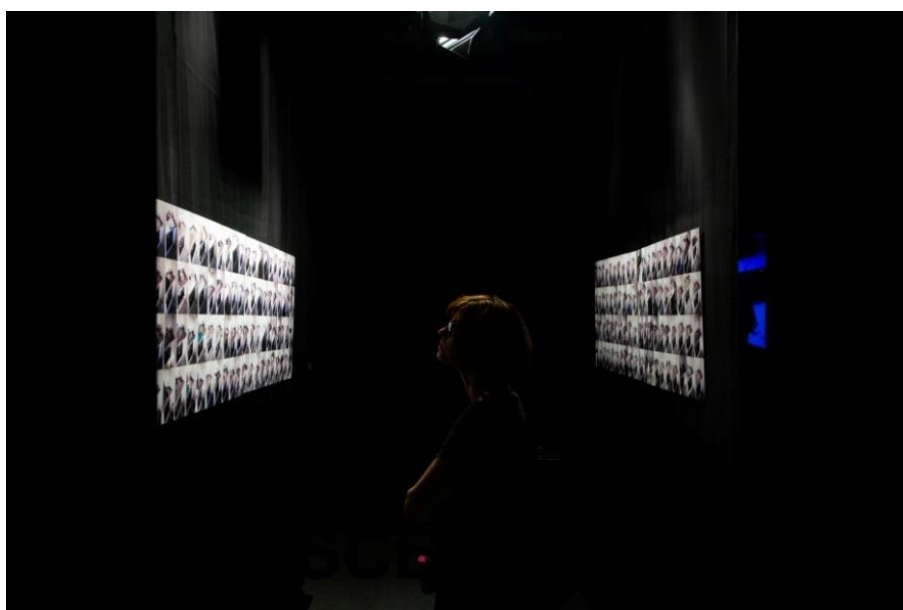
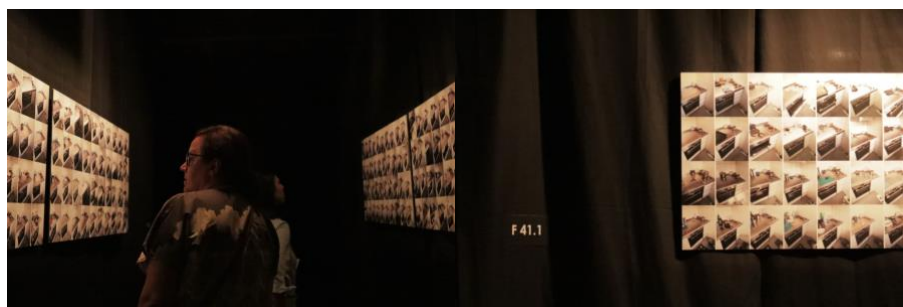
Slike 101 i 102: Prva soba - E66, stomak

Slike 103 i 104: Prva soba - E66, Knjiga standarda

Slika 106 i 105: Druga soba - E73, semenke, audio i video rad

Slika 107 - 110: Treća soba - F 41.1, fotografije ringli i rerne

Slike: 111 , 112 i 113: Četvrta soba 43.2 -Poremećaj prilagođavanja, pravljenje obuće

Slike 114, 115 i 116: Četvrta soba - isprobavanje odeće

Slike: 117, 118 i 119: Četvrta soba - ples (petak)

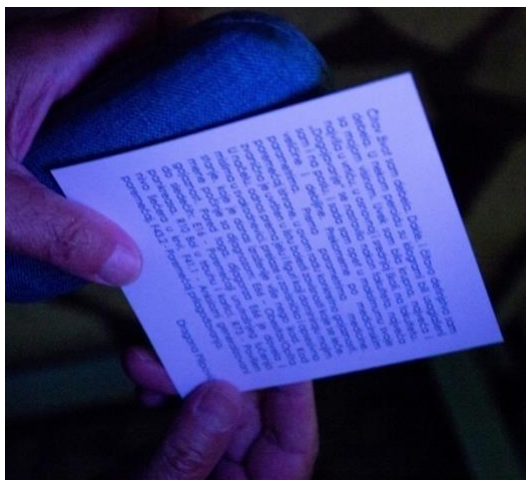

Slike 120, 121 i 122: Četvrta soba - ples (subota)

Čitav život sam debela. Dakle, i čitavo detinjstvo sam debela. U nekom periodu su kilogrami bili usaglašeni sa mojom visinom. Uvek sam bila krupna, najveća i najviša u vrtiću, u osnovnoj i srednjoj školi, na fakultetu. „Dogojavanje“ se nastavilo nakon fakulteta, najveća sam i na poslu, i sada sam opet u maksimumu svoje veličine i debljine. Prekomerne po medicinskim parametrima. Prema parametrima medicine, poremećaj ishrane, u ovom radu konkretno gojaznosti, zvanično je uvršten u listu bolesti zavisnosti koje se leče. U načelu, odnos prema jelu i figuri koji dominiraju mojim mislima u svakodnevicu, prelaze u zavisničko i opsesivno stanje, koje je danas izraženije više nego ikad. Kod mene počinje sa dijagnozom: E66 – *Obesitas*/Opšta gojaznost. Pored toga, dijagonza E66 je dovela i do sledećih: E16 - Poremećaji unutrašnjeg lučenja pankreasa, R10 Bol u trbuhu i karlici, R73 - Povišen nivo šećera u krvi, F41.1 - Anksiozni generalizovani poremećaj, F43.2 - Poremećaj prilagođavanja.

Dragana Pilipović

Slike 123, 124 i 125: Flajer sa događaja “Dijagnoze”

VII ZAKLJUČAK

Svaki umetnički rad, a naročito delo iz oblasti scenskog dizajna ne može se posmatrati i funkcionisati odvojeno od autora. Suočavanje sa sobom se najdublje iskazuje kroz simbiozu *telo+umetnički rad*. Tome su posvedočili i brojni izvedeni master i doktorski umetnički radovi na studijama Scenskog dizajna, na Praškom kvadrijenalu i na Bijenalu scenskog dizajna.

Pitanje koje se nameće u ovom kontekstu je do koje mere je osoba spremna da trpi frustracije i da li kroz umetnost i kreativnost može da ih kanališe i da ih se možda i oslobodi. Ovaj rad je moj unutrašnji emotivni dijalog. Otkrivanje kroz umetničko delo sa ciljem oslobađanja.

Rad „Dijagnoze“ je bio susret publike i mene sa temama koje me muče. Želela sam da im prikazem svoju svakodnevnu unutrašnju borbu, da se sa publikom pogledam lice u lice i da prihvate mene i meni slične.

Kretanje kroz četiri priče, kroz četiri prostorna okvira, tako koncipirana da interaktivno usmeravaju publiku, postepeno je uvodilo publiku u moj emotivni svet. Ogoljavanje, fizičko i emotivno u poslednjem prostoru je imalo katarzično dejstvo na autora - mene. Projekcija svih ovih stanja na publiku je proizvelo i kod njih jaku emotivnu reakciju, jer svako je doživeo neko slično iskustvo (povodom debljine, telesnih promena i komentara na tu temu). Pojavili su se uzmenimirenost, suze i tuga. Razumeli su moju poruku.

Zvuk kao bitan sinergetički element je na početku bio blago iritantan i pozivao na nelagodu koju ja osećam. Njegova jačina je postepeno rasla da bi se na kraju izmešala sa muzikom uz koji plešem. Magijsko dejstvo zvuka se prenelo na pokret, moje najsnažnije sredstvo izražavanja. Kroz slobodu u pokretu - igru osetila sam toliko priželjkivano oslobađenje.

VIII PERCEPCIJA I RECEPCIJA UMETNIČKOG RADA *DIJAGNOZE*

Rad *Dijagnoze* je dubok intimni dijalog s publikom. Reakcija je bilo različitih, pretežno progresivnih, u smislu osveščivanja kako neka stanja kod drugog mogu da izgledaju. Postigla sam ono što sam nameravala, a to je da publici predočim kako neke dijagnoze deluju na svakodnevnom nivou, i želela sam probudim nivo praga tolerancije kod posmatrača.

Putem *e-mail* adresa posetiocima sam poslala niz pitanja (podsetik), vezanih za rad. Tako sam dobila odgovore za svaki detalj izloženog materijala.

Pomoćna pitanja:

- Da li si događaj posetio/la petak ili subotu? Kakav je opšti utisak rad ostavio/la na tebe?
- Ovde se nalaze fotografije i video sa izvođenja, gde možeš da se podsetiš na to kako je izgledala postavka:
https://drive.google.com/drive/folders/14NxisvVMRv_syfb2yGA4JI0Hf3GsuTID
- Šta si čuo/la pri ulasku? Da li je to uticalo na gledanje dela s izloženim predmetima? Na koji način? Da li je zvuk uticao na brzinu gledanja izložbe, tj da li te je "vukao" ili ne ka narednoj „prostoriji“?
- Kojim si redom prošao kroz izložbeni deo? Sta si prvo gledao/la, pipnuo/la, slušao/la, video/la, osetio/la?
- Kako si doživeo prostorne celine i detalje? Kakav utisak si stekao u odnosu na postojeći/poznati prostor Scenlaba?
- Da li si uzeo/la flajer na početku izložbe i da li je on pomogao u praćenju i tumačenju ideje o postavci dijagnoza po „prostorijama“?
- Koja ti je „dijagnoza“ ostavila najveći utisak? U kom prostoru si se najduže zadržao (misli se na prve 3; 1. deo gde je visio stomak i bila *Knjiga standarda*, 2. deo - sa semenkama, 3. fotografije ringli i rerne)?
- Kakav ti je utisak o poslednjem, četvrtom, delu izvođenja? Kako si ga doživeo: moj pokret, radnju, ples, boje, svetlo, muziku? Bilo je po tebi sporo ili brzo?
- Da li si poželeo/la da ustaneš da plešeš ili te to nije dotaklo?
- Da li ti je nakon čitavog događaja lakše da razumeš različita stanja i dijagnoze?
- Ukoliko postoji još nešto u vezi s utiskom o radu, što nije pokriveno kroz prethodna pitanja, molim te, komentariši.

Publika je dolazila u dva dana, petak i subotu. Sledi par komentara publike:

Događaj sam posetio u petak. Opšti utisak koji su izvođenje rada i postavka ostavili na mene je: U Z B U D L J I V O, originalno, sadržajno, iskreno pa tako i autentično...

Nažalost ne sećam se zvuka pri ulasku, ostao mi je u snažnom sećanju zvuk kompulzivnog krckanja semenki koji me je uznemirio jer mislim da mu znam uzrok. Poznata mi je ta

supstitucija! Ne, zvuk me nije vukao ka narednoj prostoriji jer ga se ne sećam, nego red ljudi ispred mene.

Kao i svi, prvo sam prošao kroz izložbeni deo sa stomakom koji je izvanrednan umetnički objektat i mogao bi da bude izložen u bilo kojoj ozbiljnoj galeriji savremene umetnosti, naravno, uz „Knjigu standarda“. Stomak si ti, a „Knjiga standarda“ ključ za razumevanje čitavog dela „Dijagnoze“, ko je nije pročitao teško će razumeti ostatak rada. Prvo sam gledao stomak, a onda uzeo i čitao „Knjigu standarda“ (koju znam i od ranije). Zatim semenke sa slušalicama, ringle i rerne i onda na scenu u meni dobro poznati prostor Scenlaba.

Prostor jeste podeljen na prostorne celine, u skladu s konceptom čitavog rada veoma uspešno. Na pozornici se desilo to čudo od izrade sandala, pometnje sa garderobom do kulminirajućeg plesa!

Uzeo sam flajer, nije mogao da mi pomogne jer ga nisam pravovremeno pogledao nego tek posle.

(Najveći utisak) „Semenke“

Četvrti deo izvođenja je imao svoj razvoj i katarzu (ples). To je svakako najuzbudljiviji deo, zbog svega što si nabrojala: radnja, pokret, ples, boje, svetlo, muzika i prirodni je nastavak prva tri dela. Po meni „Knjiga standarda“ je uzrok, sve ostalo - stomak, semenke, ringle i rerne su posledica, a čitav četvrti deo je borba s posledicama i plesom kao katarzom i na neki način lekom za „Dijagnoze“.

Najiskrenije sam poželeo da izađem i plešem, ali nisam znao da li je dozvoljeno, a i stid me je. Vuklo me je.

(razumevanje dijagnoza) Na neki način da.

Posetila sam u petak. Jako mi se svideo deo sa semenkama jer je jako efektno bio zvuk koji se čuo pod nogama... Knjiga mi se takođe jako svidela i nadam se da ćeš je jednog dana objaviti...

Moram priznati da mi zvuk nije bio jasan. Jedino me je on zbunio na celom performansu.

Prvo sam otišla u deo sa semnkama jer je deo sa knjigom bio zauzet. Vratila sam se na deo sa knjigim, ali sam požurila sa čitanjem jer sam čula da je počeo performans...

Uzela sam flajer i pomogao mi je u pracenju performansa iako sam temu znala od ranije.

(Najveći utisak) 2. Deo...zbog zvučnog efekta

(o plesu)...stekla sam utisak da je poruka "nek ide život ja sam slobodna"

Muzika bi me pokrenula na ples.

(razumevanje dijagnoza) Stanja da, ali ne i dijagnoze.

Veoma impresivno, čak i više nego što sam očekivala.

Bila sam u subotu. Malo me je izbacilo iz šina. Plakala sam dok sam gledala, naježila se iznutra. To je što se tiče emotivnog utiska.

Oči, uši, mirisi... knjigu sam zbog gužve pročitala na kraju, što je možda i dalo dobar epilog opštem utisku. Krckanje semenki me je iznenadilo, jer iza paravana zvučalo je kao da curi voda. I sam osećaja hodanja po ljuskama doneo je opipljiv dokaz prejedanja. Maestralno!

Da, vuklo me je da vidim šta ide dalje, a istovremeno teralo i da se zadržim još malo i upijem utisak.

Flajer je baš dobar uvod u izložbu, mislim da je on dodatno doprineo razumevanju detalja u prostoru, koji si uspela da intimiziraš, odnosno da deluje domaće i komotno, baš kao da smo u tvom stanu.

Na knjizi sam se zadržala najduže, htela sam da pročitam baš svaki "standard". A posle sam htela da vrištim!

Scena. Bila je dobra gradacija. U početku dosta vremena da se sagleda cela scena i scenografija. Svetlo sam tek posle shvatila, tako da mislim da je bilo efektno, a ne u prvom planu.

Sad, tvoji pokreti. To si meni ti, tako kao te vidim na plesu, nekada s mukom radiš, a nekada tako lako.

I ne da sam poželega da plešem, nego i jesam. Doduše pored sedišta, ali energija je radila i tako.

Draga moja, mislim da si uspela u nameri. Svaki segment tvog rada govorio je o suštini stanja u kojima se većina ljudi nalazi. Svako ima neku dijagnozu, pa čak i oni koji postavljaju "standarde".

Hvala ti što sam mogla da učestvujem u tvom radu. Kao gledalac, kao konzument i sada kao skromni kritičar, koji doduše vidi u tebi lepotu života i stvaranja kao glavnu dijagnozu.

Pre svega, želim da ti se zahvalim što si me pozvala da prisustvujem.

Verovatno je već rečeno, hrabro je otvoreno pričati o svojim problemima i nesigurnostima pred tolikim brojem ljudi. Jednostavno, osećam se počastvovano što sam imala mogućnost da vidim ranjivost i snagu, koju si predstavila kroz svoj umetnički rad.

Nadam se da ti neće biti mnogo nerazumljivo, ovo pišem iz srca i potrudicu se da budem što tačnija i objektivnija.

Mene je lično dotakla vizualizacija tvojih dijagnoza. Iako tekst koji objašnjava postavku nisam odmah pročitala, čim sam ugledala, bilo mi je jasno o čemu je reč.

Nikakvo objašnjenje mi nije trebalo, osetila sam težinu koju si ti one stvarale tokom života.

Zanimljiv mi je protok vremena tokom postavki i tvog performansa. Postavke su zahvatile samo jedan trenutak i zamrzle ga, kao deo prošlosti, pokazatelj kako si se sve vreme osećala, ali da nisi bila svesna kako kreneš dalje. Imam utisak da ti je u neku ruku ta zamrznutost davala komfor iz kog nisi smela i želela da izađeš.

Dok si pravila sandale, vreme je i dalje bilo zamrznuto, ali imala sam utisak kao da si shvatila da moraš da preduzmeš nešto i da počneš da radiš na sebi. Kako si više napredovala i kačila onu odeću, vreme je nekako krenulo da se odmrzava i da preuzima oblik sadašnjeg. Gradacija protoka vremena iz prošlosti u sadašnjost.

Kada si počela da plešeš, kao da si se potpuno oslobodila te zamrznutosti i počela da uživaš u prolaznosti vremena.

Takođe, na mene je utisak ostavio kolorit. Pretežno jeste sve tamno i u crnom, ali nekako, ako mogu tako da se izrazim, „sahranila” si u miru ono što si bila, i u toj boji slavila svoju pobedu.

Pokušala sam u najkraćim i najjasnijim crtama da prenesem svoj doživljaj, nadam se da ćeš shvatiti šta sam htela da kažem.

Mnogo sam ponosna na tebe i želim ti puno sreće u daljem radu.

Jako me je dotakla taktilnost svega. Sve teksture su drugačije, na utisak utiče i to što su neki elementi homogeni (gipsani stomak), neki razučeni (knjiga od listova papira), neki rasuti (semenke), odeća je meka itd.

Knjigu listaš. Lepa je, fin dodir papira. Stomak apsolutno moraš da dotakneš, tako je puten, nežan, sexi.

Ljuske od semenki sam takođe dotakla, tekstura je zanimljiva i vizuelno i taktilno, osećaš ih i pod nogama. Malo bodu, preteće su, opasne. Čak sam i fotografije doživela kao objekte koji su glatki, koji se ponavljaju i možeš da ih pipaš duž zida. To kako se krećeš kroz prostor poziva te da elemente postavke pipaš jer je prolaz uzak, svetlo je intimno, sve ti je na dohvat ruke. Kada se nađeš u delu sa odećom i nezavršenim cipelama, ta potreba za taktilnim istraživanjem odjednom gubi na intimnosti - osećala sam se kao na sceni, a pipanje, za kojim sam i dalje imala potrebu, je bilo kao nekakva koreografija.

Većina publike rad *Dijagnoze* je doživela pozitivno. Ono što je bila zamerka mnogima je obeležavanje artefakata jer neki nisu prepoznali da je reč, na primer, o skulpturi stomaka.

Najjači utisak su ostavili prostor i postavka sa semenkama i video radom, pa prvi prostor sa *Knjigom standarda* i stomakom pa potom prolazni prostor sa slikama ringli i rerne. Posebna kategorija pozitivnih kritika je poslednji prostor u kom se publika i najduže zadržala jer je tako bila planirana i dramaturgija kretanja.

Opšti zvuk je bio sekundarni nivo opažanja publike. Svima je značio tek kada su ušli u četvrti prostor gde sam bila. Dok je zvuk grickanja semenki putem slušalica, u drugom prostoru, ostavio kod većine vrlo snažan utisak.

Posebno me raduje činjenica da su mnogi želeli da ustanu da igraju sa mnom. To mi govori o uspešno zamišljenom vođenju kroz sam događaj i planu da mi se ljudi pridruže kao čin prihvatanja u najopštijem smislu te reči, a i kao odgovor na dijagnozu tog "prostora" - poremećaj prilagođavanja.

IX LITERATURA I IZVORI

Knjige

1. Allen, Frederick Lewis (1957). *Only Yesterday - An Informal History Of The Nineteen Twenties*. Harper & Row.
2. Arnason, H. H (2003). *Istorija moderne umetnosti: slikarstvo, skulptura, fotografija*. V izdanje. Orion Art , Beograd.
3. Chastain Ragan, editor (2015). *The politics of size, perspectives from the fat Acceptance Movement*.
4. D. B. Eljkonjin (1990). *Psihologija dečije igre*. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
5. Dadić Dinulović, Tatjana (2017). *Scenski dizajn kao umetnost*. Clio, Beograd.
6. Dr Vladislav Panić (1997). *Psihologija i umetnost*. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
7. Dragičević-Šešić, Milena (1994). *Neofolk kultura: publika i njene zvezde*. Sremski Karlovci i Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
8. Eco, Umberto (2004). *On Beauty A History of a Western Idea*. Secker & Wargurg, London.
9. Eco, Umberto (2007). *On Ugliness*. Harvill Secker.
10. Eco, Umberto (2004). *Povijest Ijepote*. prevela Yanda Miksic, Hena com, Zagreb.
11. Emil Kamenov (1986). *Intelektualno vaspitanje kroz igru*. Zavod za udžbenike - Beograd, Svjetlost - Sarajevo.
12. Foster, Hal (1995). *Compulsive Beauty*. MIT press.
13. Ghyka, Matila (1977). *The geometry od art and life*. Dover Publications, inc, New York.
14. Grosz, Elizabeth (1994). *Volatile bodies, towards a corporeal Feminism*. Indiana University Press.
15. Hanstein, Mariana (2007). *Botero*, Tachen.
16. Harris, Rebecca (2013). *Obscure objects of obesity*. MA project report.

17. Hočevar, Meta (2003). *Prostor igre*. Jugoslovensko dramsko pozorište, Beograd.
18. Hopkins, David (2000). *After Modern Art 1945-2000*. Oxford university press.
19. Janson, H. W (1975). *Istorija imetnosti - Pregled razvoja likovnih umetnosti od praistorije do danas*.
20. Klajn, Ivan; Šipka, Milan (2008). *Veliki rečnik stanih reči i izraza*. Prometej, Novi Sad.
21. Le Korbizije (1999). *Ka pravoj arhitekturi*. Građevinska knjiga, Beograd.
22. Mitrović M, Marijana (2017). *Uloga popularne muzike u konstruisanju rodnih identiteta u postsocijalističkoj Srbiji*. Doktorska disertacija, Beograd.
23. Molinari, Čezare (1982). *Istorija pozorišta*. Vuk Karadžić, Beograd.
24. Morris, Bethan (2006). *Fashion Illustrator*. Laurence King Publishing.
25. Norberg, K. Šulc (1999). *Egzisztencija, prostor i arhitektura*. Građevinska knjiga, Beograd.
26. Parkstone International: „Peter Paul Rubens“, Confidential Concepts, worldwide, USA
27. Uzelac, Milan (1987). *Filozofija igre. Prilog fenomenologiji igre kod Eugena Finka*. Književna zajednica Novog Sada.
28. Viola Spolin (1999). *Improvisation for the Theater*. Northwestern University Press, 3rd edition.
29. Wolf, Naomi (2002). *The beauty myth - how images of beauty are used against woman*. HarperCollins.

Tekstovi i članci

1. Eknoyan, Garabed (2006). "A History of Obesity, or How What Was, Good Became Ugly and Then Bad" *Advances in Chronic Kidney Disease*, Vol 13, No 4 (October). 421-427
2. Exploring changes in body image, eating and exercise during the COVID-19 lockdown: A UK survey. *Appetite*, 159, 105062.
3. Júlia Mello – PPGAV/UFRJ - CNPq/*Visceras, fatness and stitches: Body and subversion in* Rebecca D. Harris.

4. Kearney-Cooke, A, & Tieger, D. (2015). Body image disturbance and the development of eating disorders. In L. Smolak & M. D. Levine (Eds.), *The Wiley Handbook of Eating Disorders* (pp. 283-296). West Sussex, UK: Wiley.
5. Spis Cash TF. (2012). Cognitive-behavioral perspectives on body image. *Encyclopedia of body image and human appearance*. Elsevier. p 334-342.

Spisak umetničkih dela:

1. Rebeca Hariss - *Obscure Objects of Obesity*
2. Rebeca Hariss - *Symbiosis*
3. Marina Marković - *The Arrangement*
4. Fernando Botero - *Dancers at the Bar*
5. Fernando Botero - *Mona Liza*
6. Džon Ajzeks - *Bad Miracle*
7. Džon Ajzeks - *I can't help the way I feel*
8. Rejčel Herik - *Muzej gojaznosti*
9. Dženi Savil - *Propper*
10. Dženi Savil - *Strategy*
11. Luiz Buržoa - *skulptura Ćelija XXVI*
12. Luiz Buržoa - *skulptura Par*
13. Alis Džibni - *Pillow warrior*

Internet sajтови:

1. <https://rebecca-harris.com/work/symbiosis.html>
2. <http://marinamarkovic.com/about/>
3. <https://www.maglocistac.rs/subotica/savremena-galerija-subotica-otvaranje-izlozbe-the-arrangement-marine-markovic-u-petak-18-marta>
4. <https://www.maglocistac.rs/subotica/savremena-galerija-subotica-otvaranje-izlozbe-the-arrangement-marine-markovic-u-petak-18-marta>
5. <https://www.britannica.com/biography/Justinian-I>
6. <https://fashionhistory.fitnyc.edu/1416-limbourg-april/>
7. <https://www.nationalgeographic.com/travel/article/gothic-is-more-complicated-than-you-think>
8. <https://giveninstitute.com/st-joan-of-arc/>
9. <https://pescanik.net/sloboda-predvodi-narod/>
10. <https://www.loc.gov/exhibits/gibson-girls-america/>
11. <https://edition.cnn.com/2018/03/07/health/body-image-history-of-beauty-explainer-intl/index.html>
12. <https://www.goodhousekeeping.com/beauty/a32787/ideal-woman-body-type-1930s/>
13. <http://www.idealstyle.com/blog/beauty-ideal-over-the-decades-part-9-the-40s>
14. <https://vintagedancer.com/wp-content/uploads/1947-work-pant-suits.jpg>
15. <http://www.idealstyle.com/blog/beauty-ideal-over-the-decades-part-8-the-50s>
16. <https://edition.cnn.com/2018/03/07/health/body-image-history-of-beauty-explainer-intl/index.html>
17. <http://portfolio.newschool.edu/wangy134/2016/10/03/ideal-body-types-throughout-the-history/>
18. <https://edie.pink/kate-moss/>
19. <https://elle.rs/Stav/Intervju/a18871/Jesu-li-supermodeli-90-ih-zaista-nezamenjivi.html>

20. <https://www.dailymail.co.uk/femail/article-2913285/How-shape-perfect-body-changed-100-years.html>
21. <http://www.idealstyle.com/blog/beauty-ideal-over-the-decades-part-3-the-2000s>
22. <https://edition.cnn.com/2018/03/07/health/body-image-history-of-beauty-explainer-intl/index.html>
23. <https://www.marieclaire.com.au/robyn-lawley-body-shaming>
24. <https://www.triplepundit.com/story/2019/barbie-done-better-mattel-launches-more-inclusive-dolls/82466>
25. <https://www.dailymail.co.uk/femail/article-2913285/How-shape-perfect-body-changed-100-years.html>
26. <https://www.ackdjournal.org/article/S1548-5595%2806%2900106-6/fulltext>
27. <https://www.britannica.com/biography/Fernando-Botero>
28. <https://www.dailyartmagazine.com/facts-fernando-botero/>
29. <https://mymodernmet.com/fernando-botero-paintings/>
30. <https://publicdelivery.org/fernando-botero-mona-lisa/>
31. <https://www.britannica.com/art/sculpture>
32. <https://www.youtube.com/watch?v=BOF76xHdQpw>
33. <https://bingfield.wordpress.com/2013/06/08/i-cant-help-the-way-i-feel/>
34. <https://www.tilloufineart.com/exhibitions/john-isaac>
35. <https://kadist.org/people/john-isaacs/>
36. <https://artfacts.net/artist/john-isaacs/9474>
37. <http://artresearchmap.com/artists/john-isaacs-interview/>
38. <https://www.scoop.it/topic/art-installations/?&tag=John+Isaacs>
39. <https://burnaway.org/magazine/interview-with-rachel-herrick-the-museum-for-obeast-conservation-studies/>
40. <https://rachelherrick.wordpress.com/tag/art/>

41. <https://www.rachelherrick.com/about-the-museum-for-obeast-conservation-studies-mocs-/1>
42. <https://burnaway.org/magazine/interview-with-rachel-herrick-the-museum-for-obeast-conservation-studies/>
43. <https://jezebel.com/meet-the-north-american-obeast-a-reclusive-endangere-5807060>
44. <https://web.archive.org/web/20190204212228/https://www.sothebys.com/en/articles/the-groundbreaking-self-portrait-that-launched-jenny-savilles-career>
45. <https://artincontext.org/jenny-saville/>
46. <https://artandcakela.com/2019/03/07/beauty-is-the-beast-the-paintings-of-jenny-saville/>
47. <https://artincontext.org/jenny-saville/>
48. <https://www.royalacademy.org.uk/art-artists/name/jenny-saville-ra>
49. <https://www.nationalgalleries.org/art-and-artists/artists/jenny-saville>
50. <https://web.archive.org/web/20190204212228/https://www.sothebys.com/en/articles/the-groundbreaking-self-portrait-that-launched-jenny-savilles-career>
51. <https://www.xavierhufkens.com/exhibitions/--23>
52. <https://blog.artsper.com/en/a-closer-look/10-things-to-know-about-louise-bourgeois/>
53. <https://blog.artsper.com/en/a-closer-look/10-things-to-know-about-louise-bourgeois/>
54. <https://www.artsy.net/artwork/louise-bourgeois-cell-xxvi-detail>
55. <https://www.timeout.com/israel/art/five-things-we-learned-at-the-louise-bourgeois-twosome-exhibition>
56. <https://file-magazine.com/blog/alice-gibney>
57. <https://file-magazine.com/blog/alice-gibney>
58. <https://www.mutualart.com/Artist/Alice-Gibney/155D7BFED5B7696A/Biography>
59. <https://www.masseyluben.com/alice-gibney-4see-magazine-profile/>
60. <https://www.vreme.com/mozaik/ideal-od-polivinil-hlorida/>
61. <http://www.scen.uns.ac.rs/?p=25951>

62. <http://www.msd-prirucnici.placebo.hr/msd-prirucnik/psihijatrija/somatoformni-i-umisljeni-poremecaji/tjelesni-dismorfni-poremecaj>

63. https://breakbingeeating.com/body-image-statistics/#What_is_Body_Image

X SPISAK I IZVORI ILUSTRACIJA

- Slika 1: Vilendorfska venera <https://theconversation.com/womens-idealised-bodies-have-changed-dramatically-over-time-but-are-standards-becoming-more-unattainable-64936>
- Slika 2: Kim Kardašijan <https://www.redbubble.com/i/greeting-card/Break-the-Internet-Kim-Kardashian-by-kryder15/25121678.5MT14>
- Slika 3: Sve strane Vilendorfske Venere https://en.wikipedia.org/wiki/Venus_of_Willendorf
- Slika 4: Ostale Venere https://en.wikipedia.org/wiki/Venus_of_Willendorf
- Slika 5: Stauta Kore, <https://art.kunstmatrix.com/de/artwork/peplos-kore-from-akropolis>
- Slika 6: Poliklet, „Zlatni presek“ Prolećni Festival Matematike 2017. „Matematički Podijum Mladih“ Mentori Autori Sonja Svitlica, nastavnica matematike Ognjen Milojević, IT12 Danijela Krmar Marić, nastavnica informatike Miloš Sirar, IT12
- Slika 7: Grčki hram, ART06 ENG Proportion in Architecture Worksheets
- Slika 8: Carica Teodora, <https://www.britannica.com/biography/Justinian-I>
- Slika 9: The houppelande <https://fashionhistory.fitnyc.edu/1416-limbourg-april/>
- Slika 10: Westminster Abbey <https://www.nationalgeographic.com/travel/article/gothic-is-more-complicated-than-you-think>
- Slika 11: Albrecht Direr, Umerto Eko: Povjest ljepote
- Slika 12: Rađanje Venere, Sandro Botičeli
- Slika 13: Proleće, Sandro Botičeli
- Slika 14: Santa Marija del Fiore, <https://www.10cose.it/firenze/duomo-santa-maria-del-fiore-fiorenze>
- Slika 15: Vitruvijski lik Umerto Eko: Povjest ljepote, 81str
- Slika 16: Leonardo da Vinči Umerto Eko: Povjest ljepote, 81str
- Slika 17: Rembrandt, https://en.wikipedia.org/wiki/Dana%C3%AB_%28Rembrandt_painting%29#/media/File:Rembrandt_Harmensz._van_Rijn_026.jpg
- Slika 18: Rubens, https://en.wikipedia.org/wiki/Dana%C3%AB_%28Rembrandt_painting%29#/media/File:Rembrandt_Harmensz._van_Rijn_026.jpg
- Slika 19: San Carlo alle Quattro Fontane, http://galerija.metropolitan.ac.rs/index.php/GD-2018-2019/3371/arhitekturabaroka/38_-Crkva-Sv_-Karla-Boromejskog-Boromini
- Slika 20: Jovanka Orleanka, <https://giveninstitute.com/st-joan-of-arc/>
- Slika 21: Zakletva Horacijeva, <https://arkivet.thorvaldsensmuseum.dk/billeder/detaljer/51808?title=Jacques-Louis+David%3A+Horatiernes+ed%2C+1784-85%2C+olie+p%3%A5+1%C3%A6rred%2C+329%2C8+x+424%2C8+cm%2C+Louvre%2C+Paris>
- Slika 22: Brandemburška kapija https://www.researchgate.net/figure/Brandenburg-Gate-Berlin-Eighteenth-Century-Prussian-monument-to-peace-symbol-of-the_fig1_319137077
- Slika 23: Sloboda predvodi narod, <https://pescanik.net/sloboda-predvodi-narod/>
- Slika 24: Grčka izdiše na ruševinama Misolungija, Janson, H. W: „Istorija Umetnosti - Pregled razvoja likovnih umetnosti od praistorije do danas“, 1975, 457str.
- Slika 25: Antička statua , <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/253373>
- Slika 26-36: Izgledi ženskog tela kroz dekade, <https://www.dailymail.co.uk/femail/article-2913285/How-shape-perfect-body-changed-100-years.html>

Slika 37: Oblik tela Gibsonove devojke <https://thedreamstress.com/2011/02/wow-camille-those-are-some-assets/>

Slika 38: Gibsonove devojke <https://www.pinterest.com/pin/583708801686293570/>

Slika 39: Alice Joyce, <https://modanekadisad.wordpress.com/istorija-kostima-u-slikama/xx-vek/moda-od-1920-1930/>

Slika 40: Olive Tomas, <https://m.imdb.com/title/tt0011193/mediaviewer/rm275597056>

Slika 41: Jean Harlow, <https://klimbim2014.wordpress.com/2016/07/23/jean-harlow-13/>

Slika 42: Veronica Lake, <https://www.gettyimages.com/photos/actress-veronica-lake>
[c https://vintagedancer.com/wp-content/uploads/1947-work-pant-suits.jpg](https://vintagedancer.com/wp-content/uploads/1947-work-pant-suits.jpg)

Slika 43: radno odelo, <https://vintagedancer.com/wp-content/uploads/1942-Riveter-at-work-on-Consolidated-bomber.jpg>

Slika 44 melin monro <http://www.idealstyle.com/blog/beauty-ideal-over-the-decades-part-8-the-50s>

Slika 45 Odri Hepbern <http://www.idealstyle.com/blog/beauty-ideal-over-the-decades-part-8-the-50s>

Slika 46: Twiggy, https://www.vam.ac.uk/shop/prints/all-prints-posters/british-fashion-model-twiggy-by-norman-parkinson---limited-edition-print-161575_P.html

Slika 47: Fara Fositi, <http://portfolio.newschoool.edu/wangy134/2016/10/03/ideal-body-types-throughout-the-history/>

Slika 48: Džejn Fonda, <http://portfolio.newschoool.edu/wangy134/2016/10/03/ideal-body-types-throughout-the-history/>

Slika 49: Kate Mos <https://edie.pink/kate-moss/>

Slika 50: supermodeli, <https://elle.rs/Stav/Intervju/a18871/Jesu-li-supermodeli-90-ih-zaista-nezamenjivi.html>

Slika 51: Bijonse, <http://www.idealstyle.com/blog/beauty-ideal-over-the-decades-part-3-the-2000s>

Slika 52: Serija seks i grad, <https://wannabemagazine.com/posni-meni-post-recepti/>

Slika 53: Robin Loli, <https://www.marieclaire.com.au/robyn-lawley-body-shaming>

Slika 54: Inkuzivne lutke, <https://www.triplepundit.com/story/2019/barbie-done-better-mattel-launches-more-inclusive-dolls/82466>

Slika 55: Svi tipovi tela, <https://us.fashionnetwork.com/news/You-ll-be-seeing-the-term-size-inclusive-more-and-more-why-and-what-it-means,1243200.html>

Slika 56: Svi tipovi tela, <https://www.wellandgood.com/size-inclusive-fashion-brands/>

Slika 57: Rebeka Haris, <http://www.rebecca-harris.com/about-2/>

Slika 58: http://www.rebecca-harris.com/portfolio/?mhc_9=8/Obsecure%20Objects%20Obesity

Slika 59: http://www.rebecca-harris.com/portfolio/?mhc_9=10/Symbiosis

Slika 60: <https://www.danas.rs/kultura/the-arrangement-marine-markovic-u-subotickoj-savremenoj-galeriji/>

Slika 61: <https://www.zgportal.com/zgdogadanja/marina-markovic-beogradska-vizualna-umjetnica-tetovirat-ce-si-logo-galerije-na-katu/>

Slika 62 i 63: Fernando Botero, Hanstein, Mariana (2007). Botero, Tachen.

Slika 64 i 65: Džon Ajzek, <http://johnisaacs.net/works.html>

Slika 66 i 67: Rejčel Herik, <https://www.rachelherrick.com/>

Slika 68 : Dženi Savil, <https://www.sothebys.com/en/articles/the-groundbreaking-self-portrait-that-launched-jenny-savilles-career>

Slika 69: Dženi Savil, <https://www.thebroad.org/art/jenny-saville/strategy>

Slika 70: Luiz Buržo - skulptura Čelija XXVI
<https://awarewomenartists.com/en/magazine/louise-bourgeois-structures-of-existence-the-cells/>

Slika 71: Luiz Buržo - Par, <http://www.bourgeois-tamuseum.org.il/media/couples/>

Slika 72: Alice Gibney, <https://www.artsy.net/artwork/alice-gibney-the-pillow-warrior-shes-hunting-ideas>

Slika 73: https://aminoapps.com/c/monsterhighru/page/blog/o-kuklakh-bild-lilli-2-chast/lr2x_GjFQuend2Wjwxz5oN80mMNQWb4am

Slika 74: <https://www.mercadolibre.com.mx/barbie-dream-date-mattel-cht05/p/MLM11146235>

Slika 75: https://www.kupindo.com/Igracke/69392785_Lepa-Brena-lutka-kao-Barbie-Martina-M-1990

Slika 76: privatna arhiva

Slika 77: privatna arhiva

Slika 78: privatna arhiva

Slika 79: Degaova Balerina, <https://www.tate.org.uk/art/artworks/degas-little-dancer-aged-fourteen-n06076>

Slika 80: privatna arhiva

Slika 81: privatna arhiva

Slika 82 i 83: katalog "Suočavanje", Tatjana Dadić Dinulović, Jelena Atanacković Jeličić

Slika 84: privatna arhiva

Slika 85: privatna arhiva

Slika 86: privatna arhiva

Slika 84: Knjiga standarda, Nemanja Knežević

Slike 88,89,90: Fotografije sa časova, privatna arhiva

Slika 91: privatna arhiva

Slika 92: privatna arhiva

Slike 93, 94 i 95: privatna arhiva

Slika 96: privatna arhiva

Slike 97 i 98: privatna arhiva

Slika 99 i 100: fotograf Ivanino DaVillano Đukić

Slike 101: fotograf Maja Bogdanović

Slike 102: fotograf Maja Bogdanović

Slike 103: fotograf Ivanino DaVillano Đukić

Slike 104: fotograf Maja Bogdanović

Slike 105: Insert iz videa: Grickanje semenki

Slike 106: fotograf Ivanino DaVillano Đukić

Slike 107: fotograf Maja Bogdanović

Slike 108: fotograf Maja Bogdanović

Slike 109: fotograf Ivanino DaVillano Đukić

Slike 110: fotograf Maja Bogdanović

Slike 111: fotograf Maja Bogdanović

Slike 112: fotograf Ivanino DaVillano Đukić

Slika 113: fotograf Maja Bogdanović

Slika 114: fotograf Ivanino DaVillano Đukić

Slika 115: privatna arhiva

Slika 116: privatna arhiva

Slika 117: privatna arhiva

Slika 118: privatna arhiva

Slika 119: fotograf Ivanino DaVillano Đukić

Slike 120, 121 i 122: privatna arhiva

Slike 123i 124: Flajer - autorski rad

Slika 125: fotograf Ivanino DaVillano Đukić

XI PRILOG

Detaljan prikaz ankete o percepciji i recepciji umetničkog rada *Dijagnoze*

Percepcija i recepcija umetničkog rada *Dijagnoze*

Događaj sam posetila u subotu. Opšti utisak mi je bio da sam se dobro zabavila.

Ne sećam se uopšte zvukova sa izložbe. Dopalo mi se što su delovi izložbe razdvojeni kao posebne celine, to mi je dalo prostora da se svakom posebno posvetim.

Prvi deo sam brzo prešla jer mi je bio poznat, kod drugog dela kao da se prisećam zvuka (zapravo kad se stave slušalice) i zvuk krckanja semenki na koje sam stala... treći deo je za mene veliko iznenađenje i to sam duže gledala, a na četvrtom delu, kad sam videla Gagi, bila sam baš srećna, onda sam se opustila i stvarno uživala.

Prostor u koji sam ranije dolazila je sada izgledao kao da sam došla na sasvim drugo mesto. Možda je tome, pored scenografije, doprinelo i što je bila noć.

Uzela sam flajer, ali sam ga pročila tek sutra ujutru, nažalost, jer je odlično i jasno napisan i dobar je uvod u izložbu. Nekako sam brzo ušla i nisam ga odmah pročitala.

Najveći utisak mi je ostavila dijagnoza 3. Ne znam tačno da napišem zbog čega.

Četvrti deo izložbe mi je bio pravo uživanje i zabava jer sam osetila da Gaga nema tremu da je u dobrom stanju, da se spontano ponaša i da na neki način i uživa. To me je iznenadilo, nisam znala da li će joj prijati što se javno izlaže, a ona se u tome odlično snašla. Nije mi bilo ni brzo ni sporo, bilo je spontano. Dopalo mi se što je bilo zamračeno, a Gagi je bila osvetljena.

Nažalost, i ovde se zvuka slabo sećam dok nije krenula konkretna pesma, kada je Gaga počela da igra bilo je super i počela sam da aplaudiram i poželela sam da ustanem da igram, samo što nisam jer sam sedela sasvim nazad.

Nakon izložbe mi je malo lakše da razumem različita stanja i dijagnoze, ali i to je proces.

Događaj sam posetila u subotu.

Previše je teško uokviriti šta sve nosi poremećaj u ishrani. Da, odlično je to pretočiti u reč DIJAGNOZA i dati joj slova i brojeve. Ha, neki pametni ljudi su dali ime nečijim mislima, patnji i životu. A kako je živeti iz dana u dan, minuta u minut, svake sekunde sa tim šiframa, uspela si ti da pokažeš. Dala si joj oblik, zvuk, pokret. Udahnula si život dijagnozi. Ona je postala vidljiva, opipljiva, čulna. Dobila je estetiku.

Zvuk me je odveo u moju „zonu komfora”, trenutke kada sam sama i kada nema nikog da mi govori kakva sam i objašnjava kako treba da se ponašam.

S obzirom da je bila gužva na ulazu, prvo sam otišla u sobu sa semenkama. Posebno mi je prijala. Bila sam smirena. Osećala sam se kao da je to moj deo doma.

Da, uzela sam flajer. Pomogao mi je na trenutak. Ubrzo sam shvatila da mi nije potreban. I zaboravila sam na njih.

Nijedna dijagnoza nije ostavila poseban utisak jer ni tebe ni sebe ne gledam kroz dijagnoze. One bude bes u meni. Soba sa semenkama je ostavila najjači utisak jer sam se u njoj najlepše osećala.

Kroz prve tri prostorije sam prolazila kao da su deo mene. Čak i sa knjigom mogu da se srodim jer sam se često osećala izolovano i odbačeno, što me je i odvelo u poremećaj u ishrani.

U četvrtom izvođenju sam to i shvatila. Do tada nisam ni bila svesna zašto se tako osećam. Sve vreme su mi izlazile slike šta bih ja radila na sceni paralelno sa tobom. Drugaćiji životi sa sličnim dijagnozama. Inspirisala si me! Nikada nisam pomislila da bih o svojoj bulimiji mogla da razmišljam kroz dramsku radnju.

Daaaaaa želela sam da ponovo plešem sa tobom! Ali sam bila u sredini pretposlednjeg reda i nisam mogla da gazim ljude. Ustala sam i đuskala u mestu. Raaaadost!

Grlim te i ljubim tako divnu, hrabru i kreativnu!

Bila mi je čast prisustvovati događaju umetničkog rada „Dijagnoze”, petak i subotu. Imala sam osećaj da se može dizajnirati i prikazati na sceni deo života u prostoru - od Knjige standarda preko gipsanog stomaka, slika, do samog izvođenja na sceni. To je priča o autorki, u svakom segmentu postavke, od flajera, svetla, muzike, roze knjige, stomaka, semenki, poruka...

„Roza knjiga”, svako od nas je mogao da se pronađe u komentarima. Za mene to nije samo roza knjiga, to su sve roza sveske i knjige tokom njenog školovanja.

Stomak u prirodnoj veličini – "to sam ja – Gaga – prihvati me ili obiđi".

Prostorija sa semenkama, pucketanje semenki, to nisu samo semenke, tu sam čula šustanje papirića od čokolada, bombona i svih slatkiša...

Fotografije šporeta, tu vidim i kontrolisanje „da li je isključeno”...

Pravljenje obuće u tišini, kao dete znala je da se izdvoji i radi nešto za sebe, crta, piše, pravi...a na kraju zainteresuje i okolinu.

Odeća nikada nije bila presudna, ni na sceni, da je može sprečiti da pleše, niti da učestvuje u druženju u životu i radu.

Ples je fantastičan. Doživela sam je kao balerinu, tinejdžerku sa rođendana, đuskanje na porodičnim druženjima. Na sceni je prikazala da je to ona, da zna, može i želi.

Imala sam želju da se pridružim i dam podršku ovom događaju.

U svojoj radnoj karijeri, dugoj više od 40 godina, bio sam na odbrani velikog broja doktorskih disertacija na Filozofskom, Poljoprivrednom, Fakultetu političkih nauka, Fakultetu bezbednosti i iz raznih oblasti po klasičnom protokolu: komisija, kandidat ili kandidatkinja, nekoliko ukoričenih doktorata, pozvani gosti, članovi porodice i dr.

Kada sam dobio poziv da budem gost na prezenaciji „Dijagnoze” rado sam se odazvao i prisustvovao. Dugo sam razmišljao o čemu se radi. Pažljivo sam pogledao celu scenu, ambijent i sve drugo. Izgledalo mi je sve zagonetno, pogotovo kad sam video kandidatkinju kako sedi, popravlja obuću, proba tesnu odeću. Vidim ima prisustvo zabrinutosti, ali upornosti i prevazileženje svih prepreka i nagli izliv lične hrabrosti i slobode da sve bude u najboljem redu uz igru i prigodnu muziku, osmeh i učešće prisutnih drugarica privede prezentaciju, odnosno performans kraju, baš kako treba i kako je osmislila u scenariju.

Zaključio sam da je sam ambijent bio je prilagodjen temi, od ulaza gde sam prelistao knjigu, pa preko hrpe semenki koje govore same za sebe. Do garderobera odeće koja ne odgovara kandidatu, obuće. Kandidat sve prevazilazi i snagom svog intelekta i sigurnosti, šta

želi, otkriva nam rebus svoje sopstvene dijagnoze. Vidim, svi su razumeli što je potvrdio gromoglasan i dugotrajan aplauz. Moj utisak je više nego pozitivan - jednostavno izvanredan!

U subotu.

Na početku sam bila malo šokirana jer nikada nisam bila na sličnom izlaganju, onda sam polako počela da shvatam delove... do kraja sam bila fascinirana hrabrošću kandidata da se na taj način "ogoli" pred velikim brojem ljudi i od toga napravi sjajno izlaganje.

Na ulasku sam izlistala knjigu sa citatima koji su me rastužili, s obzirom da mi je kandidatkinja izuzetno draga, malo sam i pobesnela na osobe čiji su komentari, iako ne znam tačno ko su. Kasnije sam čula zvuk i da, bila sam jako radoznala da vidim šta je iza zavesa.

Prvo sam izlistala knjigu sa citatima, a zatim pogledala gipsani izliveni deo, nakon toga soba sa semenkama, slike kuhinje i posle sama scena sa kandidatkinjom. Oduševila me je ideja poda prekrivenog ljuskama semenki jer samim gaženjem po njemu nastaje zvuk koji me asocira na grickanje semenki, sjajna ideja!

Prvi put sam na ovakvoj vrsti izlaganja, tako da ne mogu da uporedim s poznatim/postojećim stanjem.

Jesam, pročitala sam ga pre ulaska, dobro me je uputio u sadržaj izlaganja i olakšao razumevanje istog!

Mislim da je nerešeno, knjiga me je prilično zadržala, ali sam i u sobi sa semenkama bila dosta dugo jer me je ideja oduševila!

Sve je teklo idealnim tempom, bez smaranja ili zbrzavanja. Izvođenje je bilo fascinantno, izuzetno hrabro i dirljivo, ono što se posebno istaklo je neopisiv talenat kandidatkinje za stvaralaštvom!

Jako me je dotaklo, kandidatkinja je beskrajno hrabra i talentovana, mislim da tako nekoga u ovom životu više neću sresti! Definitivno sam skočila da igram iz osećaja podrške, iako smatram da očajno đuskam jer nemam osećaj za ritam, ali bilo me je bas briga, važno mi je bilo da ona oseti da ima podršku kakva god i kad god da joj ustreba!

Jeste, ovakav slikovit, kreativan umetnički pristup mi je dokazao da uvek mora postojati razumevanje prema drugima, jer zaista jako malo znamo o tome kroz šta prolaze i kako se osećaju, osuđivanje nema nikakvu poentu, sem razbijanja dosade u praznim životima!

Svaka čast i divljenje na tolikoj hrabrosti i odlučnosti da kroz svoj umetnički rad potpuno ogoliš i otvoriš intimne kutke svoje duše i preneseš i podeliš iskrene emocije koje navode na razmišljanje i traže novi prostor i diskusiju.

Na mene su najjači utisak ostavili sam početak i sam kraj umetničkog dela, odnosno, "Knjiga standarda" sa kojom sam se susrela odmah po ulasku i dosta stigla da je isčitam, kao i momenat kada oslobođeno i radosno počinješ da plešeš, a mi dotrčavamo da ti se pridružimo na pozornici. Bilo je dirljivo, neočekivano, radosno, originalno i puno energije!

Pomeraš granice.

Događaj sam posetila u subotu i ostavio je vrlo pozitivan utisak na mene. Bilo mi je super. Nisam čula nikakav zvuk pri ulasku. Bila je gužva na ulazu. Onaj prvi izložbeni predmet ("Knjigu standarda") nisam videla uopšte pošto sam čekala i čekala da osoba ispred mene prelista i blokirala sam red. Onda sam samo prošla. Suviše kasno sam se vratila da je pogledam i nije više bila tamo. Volela bih da je vidim, baš me interesuje.

Izuzetno mi se sviđa kako je prostor bio organizovan. Vrlo originalno, znajući o kakvoj se prostoriji inače radi.

Slike šporeta nisu na mene ostavile specijalan utisak. Mislim da to većina ljudi radi. Samo ne slika.

Stomak sam videla i ranije na slikama, tako da mi to nije bilo novo. Bez objašnjenja se ne vidi da je to stomak.

Performans je bio odličan. Dočarao mi je zaista sa kakvim problemom se svaki dan srećeš kada biraš šta ćeš da obučeš i obuješ. Iako, naravno, znam da ne možeš da kupiš odeću bilo gde, sada sam zapravo mnogo više, i na nekom drugom nivou, toga svesna. Zvuk tokom performansa je bio odličan, baš sam ga primetila. Nisam poželeva da plešem, ali mi je bilo ok da gledam kako vi plešete.

Najveći utisak na mene je ostavilo film i zvuk sa grickanjem semenki. Taj film (i taj zvuk) unosi nervozu i zastrašujući su. Mogla sam da osetim tvoja osećanja kroz taj film.

Sve u svemu, mislim da je bilo odlično i hvala ti.

„Dijagnoze“ sam pogledala u subotu uveče i taj događaj je na mene ostavio baš snažan utisak. Cele sledeće nedelje bila sam pod utiskom tog performansa. Mnogo sam razmišljala o tome, kako se npr. ljudi neuobičajenih gabarita ili samo dužine stopala mogu osećati izopšteno iz društva u situacijama koje inače uveseljavaju ostatak populacije. Većina žena koje znam uživaju u kupovini novog para cipela... „velikonogi“ izgleda nisu pozvani na tu žurku. Kad sam ušla, prvo sam videla obešen gipsani stomak, a čulo se neko šuškanje iza zavese. Onda sam videla da se ljudi zaustavljaju kod prvog izloženog predmeta, pa sam se vratila da ga pogledam. Odmah me je podsetio na stari domaći film „Dnevnik uvreda 1993“. Ta roze knjiga je sigurno jedna od najpotresnijih stvari koju sam videla u životu. Neke od tih uvreda su sigurno izrečene u dobroj nameri (bez želje da ih opravdam) ali je strašno koliko su tebi ostale urezane. U glavi mi je ostalo i pitanje: Zašto si imala potrebu da ih zapišeš?

Kopkalo me je šta je iza zavese jer se čuo taj šuštavi zvuk. Tu sam se najduže zadržala (jer mi je bilo prebolno da se dugo zadržim nad roza knjigom). Ne bih shvatila o čemu se radi baš da mi nisu objasnili ljudi pored mene. A i sad baš nisam sigurna koju dijagnozu bi predstavljalo to besomučno grickanje tone suncokreta. Možda emotivno prejedanje.

Fotografije kuhinje sam odmah shvatila šta predstavljaju. I zanima me kad su nastale, pre izlaska iz kuće ili pri povratku kući da se uveriš da li si isključila aparate?

Zvuk iza paravana me je vukao da idem dalje i da se ne zadržavam previše nad ovim pitanjem. Iako spadam u neku uobičajenu žensku veličinu, ovaj deo performansa mi je bio poznat. Isprobavanja večito „smanjene“ garderobe mi već nekoliko godina ide jezivo na živce. Al me je dotuklo pravljenje sandala. Jel stvarno niko ne proizvodi cipele u svim brojevima?!

Pesma na kraju je delovala baš ohrabrujuće, ples i osmeh na tvom licu su mi pružili utehu za ovaj (meni) potresan performans. Osećala sam da je hepi end izvestan i stvarno sam morala da ustanem i zaigram! Pride sam se i podsetila koliko si predivna osoba i koliko te puno volim!!! I nisam znala koliko ti je teško. Baš je jako lepo što si to podelila sa nama, i jako hrabro što si podelila sa svima ostalima, koji te inače ne poznaju.

Za početak bih naglasila da sam bila upućena u stvaranje postavke i to mi je mnogo značilo kada sam kročila u scenu tvog doktorata. U suprotnom mislim da mi jedan deo postavki ne bi bio jasan (npr. stomak).

Liflet sam uzela, ali njemu sam se posvetila tek kada sam došla kući jer mi je za to bio potreban mir.

Zvuk i slika sa semenkama je jak utisak nemira i tuge za mene, a u odnosu na tebe.

Tvoj nastup i ples je definitivno najjači utisak, iskren i ogoljen do najskrivenije emocije. Ovde sam i zaplakala, jedva sam se suzdržala da se suze ne otmu kontroli jer sam želela da te podržim osmehom i plesom...

Sve u svemu, takav način ogoljenog predstavljanja sebe i svih onih borbi koje su svakodnevne, a vrlo teške i kompleksne, ja nikada nisam videla ni doživela. Zato ti ponovo čestitam!

XII BIOGRAFIJA KANDIDATKINJE

Dragana Pilipović (1981) je diplomirani arhitekta-master, zaposlena kao asistent na Fakultetu tehničkih nauka u Novom Sadu, na kojem pohađa i doktorske studije. Diplomirala je 2006. godine sa temom „Arhitektonska studija vinarije u Sremskim Karlovcima“ - mentor profesor Radivoje Dinulović. Kao saradnik u nastavi je radila na predmetima iz oblasti projektovanja na Departmanu za arhitekturu i urbanizam Fakulteta tehničkih nauka u Novom Sadu. Trenutno radi kao asistent na katedri za Scenski dizajn na predmetima iz polja projektovanja, crtanja i grafičkog dizajna. Bila je zaposlena kao projektant-saradnik u arhitektonskom birou *I'M architect & associates*. Kao istraživač, bila je angažovana na Fakultetu tehničkih nauka, na projektima Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja – „Tehnički i tehnološki uslovi i potencijali Arhitektonskih objekata za scenske događaje u Republici Srbiji“ (2008-2011.) i „Tehnički i tehnološki uslovi i potencijali domova kulture u Republici Srbiji“ (2011-2022.). Član je projektnog tima u izradi glavnog arhitektonskog projekta za Naučno-tehnološki park u Novom Sadu i projekta unutrašnjeg uređenja dela zgrade Narodnog pozorišta u Subotici. Koautor je nekoliko nagrađenih konkursa iz oblasti arhitekture i urbanizma. Autor je programa ScenLab_Vrtić. Član je Društva arhitekata Novog Sada (DaNS).

Овај Образац чини саставни део докторске дисертације, односно докторског уметничког пројекта који се брани на Универзитету у Новом Саду. Попуњен Образац укоричити иза текста докторске дисертације, односно докторског уметничког пројекта.

План третмана података

Назив пројекта/истраживања
Докторски уметнички пројекат <i>Нови стандарди женског тела: уметничко дело сценског дизајна</i>
Назив институције/институција у оквиру којих се спроводи истраживање
а) Факултет техничких наука, Универзитет у Новом Саду б) в)
Назив програма у оквиру ког се реализује истраживање
Докторске академске уметничке студије <i>Сценски дизајн</i>
1. Опис података
<p><i>1.1 Врста студије</i></p> <p><i>Укратко описати тип студије у оквиру које се подаци прикупљају</i> Докторски уметнички пројекат који чине уметничко дело сценског дизајна <i>Дијагнозе</i> и текстуално образложење рада.</p> <p><i>1.2 Врсте података</i> а) квантитативни б) квалитативни</p> <p><i>1.3. Начин прикупљања података</i> а) анкете, упитници, тестови б) клиничке процене, медицински записи, електронски здравствени записи в) генотипови: навести врсту _____ г) административни подаци: навести врсту _____ д) узорци ткива: навести врсту _____ ђ) снимци, фотографије: навести врсту _____ Скице, цртежи и фотографије уметничких радова и пројеката, као и ауторске скице, цртежи, фотографије, аудио и видео записи.</p> <p>е) текст, навести врсту Подаци прикупљени из литературе (књиге, часописи, каталози изложби и манифестација, веб странице, итд.</p> <p>ж) мапа, навести врсту _____ з) остало: описати Лична архива, ауторске белешке, фото-документација, као и фотографски приказ изведеног рада у оквиру уметничког дела истраживања; фотографије јавног извођења уметничког дела сценског дизајна <i>Дијагнозе</i>.</p>

1.3 Формат података, употребљене скале, количина података

1.3.1 Употребљени софтвер и формат датотеке:

- a) Excel фајл, датотека _____
- b) SPSS фајл, датотека _____
- c) PDF фајл, датотека **PDF фајл (текстуално образложење докторског уметничког пројекта, као и реализације уметничког рада)**
- d) Текст фајл, датотека _____
- e) JPG фајл, датотека **JPG фајл (фотографије из личне архиве, ауторски цртежи, колажи и фотографије, фотографије из процеса настанка рада као и изведеног уметничког дела Дијагнозе.**
- f) Остало, датотека _____

1.3.2. Број записа (код квантитативних података)

- a) број варијабли _____
- b) број мерења (испитаника, процена, снимака и сл.) _____

1.3.3. Поновљена мерења

- a) да
- b) не

Уколико је одговор да, одговорити на следећа питања:

- a) временски размак између поновљених мера је _____
- b) варијабле које се више пута мере односе се на _____
- b) нове верзије фајлова који садрже поновљена мерења су именоване као _____

Напомене: _____

Да ли формати и софтвер омогућавају дељење и дугорочну валидност података?

- a) Да
- b) Не

Ако је одговор не, образложити _____

2. Прикупљање података

2.1 Методологија за прикупљање/генерисање података

Коришћење студија случаја, уметничко истраживање, метода формирања закључка из анализираног текста

2.1.1. У оквиру ког истраживачког нацрта су подаци прикупљени?

- a) експеримент, навести тип **Уметничко истраживање**
- b) корелационо истраживање, навести тип **Формирања закључка из анализираног текста**
- ц) анализа текста, навести тип **Формирања закључка из анализираног текста**
- д) остало, навести шта _____

2.1.2 Навести врсте мерних инструмената или стандарде података специфичних за одређену

научну дисциплину (ако постоје).

2.2 Квалитет података и стандарди

2.2.1. Третман недостајућих података

а) Да ли матрица садржи недостајуће податке? Да Не

Није коришћена матрица

Ако је одговор да, одговорити на следећа питања:

- а) Колики је број недостајућих података? _____
б) Да ли се кориснику матрице препоручује замена недостајућих података? Да Не
в) Ако је одговор да, навести сугестије за третман замене недостајућих података

2.2.2. На који начин је контролисан квалитет података? Описати

2.2.3. На који начин је извршена контрола уноса података у матрицу?

3. Третман података и пратећа документација

3.1. Третман и чување података

3.1.1. Подаци ће бити депоновани у УНС репозиторијум.

3.1.2. URL адреса <https://www.uns.ac.rs/index.php/c-nauka/otvorena-nauka/repozitorijum-naucne-umetnicke-produkcije>

3.1.3. DOI _____

3.1.4. Да ли ће подаци бити у отвореном приступу?

- а) Да
б) Да, али после ембарга који ће трајати до _____
в) Не

Ако је одговор не, навести разлог _____

3.1.5. Подаци неће бити депоновани у репозиторијум, али ће бити чувани.

Образложење

3.2 Метаподаци и документација података

3.2.1. Који стандард за метаподатке ће бити примењен? _____

3.2.1. Навести метаподатке на основу којих су подаци депоновани у репозиторијум.

Ако је потребно, навести методе које се користе за преузимање података, аналитичке и процедуралне информације, њихово кодирање, детаљне описе варијабли, записа итд.

3.3 Стратегија и стандарди за чување података

3.3.1. До ког периода ће подаци бити чувани у репозиторијуму? _____

3.3.2. Да ли ће подаци бити депоновани под шифром? Да Не

3.3.3. Да ли ће шифра бити доступна одређеном кругу истраживача? Да Не

3.3.4. Да ли се подаци морају уклонити из отвореног приступа после извесног времена?

Да Не

Образложити

4. Безбедност података и заштита поверљивих информација

Овај одељак МОРА бити попуњен ако ваши подаци укључују личне податке који се односе на учеснике у истраживању. За друга истраживања треба такође размотрити заштиту и сигурност података.

Нису укључени лични подаци

4.1 Формални стандарди за сигурност информација/података

Истраживачи који спроводе испитивања с људима морају да се придржавају Закона о заштити података о личности (https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zastiti_podataka_o_licnosti.html) и одговарајућег институционалног кодекса о академском интегритету.

4.1.2. Да ли је истраживање одобрено од стране етичке комисије? Да Не

Ако је одговор Да, навести датум и назив етичке комисије која је одобрила истраживање

4.1.2. Да ли подаци укључују личне податке учесника у истраживању? Да Не

Ако је одговор да, наведите на који начин сте осигурали поверљивост и сигурност информација везаних за испитанике:

- а) Подаци нису у отвореном приступу
 - б) Подаци су анонимизирани
 - ц) Остало, навести шта
-
-

5. Доступност података

5.1. Подаци ће бити

а) **јавно доступни**

б) доступни само уском кругу истраживача у одређеној научној области

ц) затворени

Ако су подаци доступни само уском кругу истраживача, навести под којим условима могу да их

користе:

Ако су подаци доступни само уском кругу истраживача, навести на који начин могу приступити подацима:

5.4. Навести лиценцу под којом ће прикупљени подаци бити архивирани.

6. Улоге и одговорност

*6.1. Навести име и презиме и мејл адресу власника (аутора) података
Драгана Пилиповић, draganans81@gmail.com*

6.2. Навести име и презиме и мејл адресу особе која одржава матрицу с подацима

6.3. Навести име и презиме и мејл адресу особе која омогућује приступ подацима другим истраживачима
